

Svojega znanja ne more nihče pomnožiti z ugibanjem, ampak le z učenjem.
Čitajte "Proletarca".

PROLETAREC

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

OFFICIAL ORGAN OF JUGOSLAV FEDERATION, S. P.

STEV.—NO. 1129

Entered as second-class matter December 6, 1907, at the post office at Chicago Ill., under the Act of Congress of March 3d, 1879.

CHICAGO, ILL., 2. MAJA (MAY 2,) 1929

Published Weekly at
3639 W. 26th St.

"Proletarec" je razširjen med najrazumnejšimi čitatelji slovenskega tiska v Ameriki. Čitajte ga tudi vi.

LETO—VOL. XXIV.

VAL ZLOČINSTEV OPASNO NARASČA

HOOVERJEV APEL LJUDSTVU ZA IZPOLNJEVANJE ZAKONOV

Nad devet tisoč umorov letno, a le malokateri večji zločinec je kaznovan

"Val zločinstev preplavlja Zedinjene države," je dejal predsednik Hoover v svojem govoru dne 22. aprila v New Yorku pred zastopniki vodilnih ameriških listov, ki so v časniški zvezi "Associated Press". Ko je nastopil vladu, je v inauguračnem govoru naglašal pred vsem prohibicijo. "Prohibicija je zakon, ki mora biti vsakemu državljanu prav tako svet kakor vsaka druga postava," je dejal ob upeljavi v predsedništvo, in radio da je raznesel njegov glas po vsej deželi. Njegovo stališče je, da je dolžnost vsakega prohibicijo izpolnjevati. Obljubil je, da bo storil vse v svoji moći, da se krište 18. amendingmenta odpravi. Nekaj tednov pozneje je v govoru pred zastopniki velikih dnevnikov svoj ton že nekoliko spremenil. "Prohibicija ni edini zakon, ki je kršen na debelo," je dejal Hoover. "Zločinstva na debelo pretresajo to deželo. Prva in najvažnejša naloga administracije, vseh javnih organov in ljudstva je, kako odpraviti to kricečo rano, ki razjeda naše javno življenje."

Med drugim je naglašal, da se dogodi v Zedinjenih državah nad devet tisoč umorov letno. Komaj polovico morilcev izsledi in arterira, še manj je obojenih, in le majhen odstotek je resnično kaznovanih. To je tragično dejstvo, ki zahteva remedure, je dejal predsednik in apeliral na urednike, da opozarjajo ljudstvo na opasnost, ki grozi zrahljati temelje ameriškemu zakoniku in pogrezniti deželo v splošno kršenje zakonov.

O prohibiciji je dejal, da je zakon, in dokler ostane zakon, se moramo ravnati vsi po njegovih določbah, neglede kako ga eni smatrajo za neumestno postavo. "Ce je prohibicija napačna," je dejal Hoover, se jo lahko odpravi, in najsignejša pot, da se dožene, dali je koristna ali ne, bo ta, da zakon strogo uveljavimo. Ce bo mnenje ljudstva nasprotno, so tu legalna sredstva, da se prohibicijski zakon modifira, ali se ga briše. Preje pa mora biti uveljavljen do skrajnosti."

Z oprezzno izbranimi besedami je slikeval zločinski val, v katerem se drenajo umori, korupcija, veliki in mali kršilci prohibicije, grafterji in drugi zločinci vseh vrst.

Izgleda, da se vse zmika iz zakonitega reda.

V Chicagu je posebna poročila preiskovala družabno življenje mladine, ker se razuzdanost med njo veča, ker se ujeta bolj in bolj pijačevanje in nemoralnosti. Poročilo preiskave je ne graja, pač pa svari starše, da so oni krivi v veliki meri, če mladina ne živi povsem takoj kakor bi moral. Priporoči za ozdravljenje te hibe nima, kajti rešitev je v mladini sami, se glasi njihov izrek.

V New Yorku maju različne obravnavne in preiskave, tika-

TEŽAK PROBLEM ZA NOVEGA INŽENIRJA

ZMAGA SOCIALISTOV NA DANSKEM

Social-demokratska stranka najaja v državi

SVOBODA VESTI IN PREPRIČANJA NA AMERIŠKIH UNIVERZAH

Boj proti glasilu socialističnih dijakov na Harvardskem vseučilišču.

Pri volitvah v danski državni zbor, ki so se vrstile 24. aprila, je zmagala socialno-demokratska stranka, ki je pridobila osem novih mandatov. Skupno z drugimi radikalnimi skupinami ima sedaj večino v poslanski zbornici, v višji zbornici pa so v večini še vedno konzervativci in agrarci. Prihodne volitve v višjo zbornico se vrše leta 1932 in socialisti z gotovostjo računajo, da dobre tedaj večino tudi v njej.

Volična kampanja za kandidate v poslansko zbornico je bila ena najbolj vročih v zgodovini danskega parlamentarizma. Socialisti so šli v bitko z zahtevo razorezo na suhem in na morju, med tem ko sta konservativna in agrarna stranka enako ljuto zastopali stališče, da potrebuje Danska armado in vojno mornarico, ki ju je treba digniti do najvišje mogoče stopnje. V sledi tega vprašanja je bil prejšnji državni zbor razpuščen, ker so socialisti zahtevali, da najljudstvo odloči, če hoče izdatke za militarizem, ali je za politiko razorezovanja. Socialisti so zmagali. Konservativna stranka je izgubila šest sedežev v agrarni tri. Komunistična stranka ni zmagala z nobenim kandidatom.

Socialistična stranka je že imela vladu Danske, kateri je načeljeval Thorvald Stauning. Nanj je padla po tej znagi naloga, da sestavi novo vlado. Prejšnji kabinet, kateremu je načeljeval Th. Madsen-Mygdal, je podal vsled poraza v volitvah ostavko.

Socialistična stranka ima v svojem programu popolno razorezitev Danske; obdržala bi le male čete za policijsko službo. Ovirna pri popolni izvedbi te drugih zahtev ji bo delal senat, ki pa bo moral v marsičem na zahtevo ljudstva popustiti. Zmaga socialistov na Dansku je tudi v prilog delavški stranki v Angliji, kjer se ustanova garantira in se zanje bori. Ampak kapitalistični interesi ter reakcionarni cerkevniaki nočejo, da se bi ustavotolmačilo v luči resnice, pa zbranjajojo, da bi prisla pred mladino. A resnica pride do nje, vsaj do enih, polagoma vseeno. Večina dijašta je seveda okužena docela z vplivi kapitalistične vzgoje.

Ali izvršujete dolžnost do svojega lista?

Ali ste prejeli opomin, da vam je naročnina potekla? Ponovite jo čimprej, kajti list ima velike izdaje, ki jih mora pokroviti.

"Proletarec" v tem obsegu in s to vsebino je več kot vreden naročnine treh dolarjev.

Ali ste eden onih, katerim je bil list poslat na ogled? Vabimo vas, da pristopite v krog naročnikov.

PALAČA ZA AMERIŠKEGA POSLANIKA V ARGENTINI.

Do pred nekaj let ameriška vlada ni gradila ali kupovala palač za svoje poslanike, pač pa je imela nastanjene v tujih zgradbah. Ali ko se je začel vpliv Zedinjenih držav po svetu večat, je nastala potreba, da se njihove poslanike nastani v čimlepših in impozantnejših palačah. V začetku aprila je kupila ameriška vlada za svojega poslanika palačo Bosch v Buenos Aires v Argentini, ki je ena najlepših v mestu.

"LUDSKI" ZASTOPNIKI V ILLINOISU ZMRCVARILI PREDLOGO, KI DOLOČA OSEMURNI DELAVNIK ZA ŽENSKE

Kako dobro sredstva kažejo "palitični"

Prav enostavno: vzamejo jih iz javnih blagajen, katere kontrolirajo. Kadar zmanjka denarja, povišajo davke in vzamejo nova posojila, ki jih dobe z izdajami novih bondov. Tekom preiskave grafta v črkarskem sanitarnem distriktu, ki se vrši že par mesecev, se je dognalo, da je šla skupina črkarskih demokratskih veljakov v Washington prosto leto, da pridobi demokratsko stranko za konvencijo v Chicagu. Nadjeli so poseben vlak in stroške so plačali davkoplačevalci iz blagajne sanitarnega distrikta. To še ni vse. Ta skupina je imela potem "good time" v hotelu Waldorf Astoria v New Yorku, kjer je potrošila \$6,900. Rajanje je bilo toliko, da so polomili pohištvo, pokvarili električne svetilke in napravili precej druge škode. Stroški je pokril sanitarni distrikt.

Med demokrati in republikanci ni prav nobene razlike, ne v graftu, ne v programu, ne v servisnosti kapitalizmu.

Fašizem se oklepa mladine

V nedeljo 21. aprila je bilo v Italiji slovensko sprejetih v fašistične mladinske organizacije 289,000 otrok v starosti šolskih let. Po sprejemu, ki se vrši na gotov dan vsake leto, dobre puške ter fašistične karte in fašistične zapovedi. Ena teh pravi: "Fašisti ne smejo verovati v trajen mir."

Velik profit Union Pacific

železnice

Železniška družba Union Pacific je napravila v prešlem letu nad šestinštirideset milijonov dolarjev čistega dobička. Točna vstopna je \$46,106,872, kar je šest in pol milijona dolarjev dobička več kakor leto poprej.

Glasovi iz našega Gibanja

Drobiz iz uredništva in upravnosti

Sempatam se primeri, da jo, da Proletarca ne razumejo, kdo vrže na sejah društev ali v pomenih očitek, da se prispevki v fond Izobraževalne akcije rabijo v podporo Proletarcu. Ne bilo bi greh, ako se bi, ker je Proletarci izobraževalen list—toda prispevki za Izobraževalno akcijo se potrabljajo v njene že dostikrat opisane namene in **prav nič za list**. To je razvidno tudi iz podrobnih letnih računov, ki jih dobe vse nji pripadajoče organizacije.

Majsko številko je napravila povsod dober vtič. Naročil je bilo letos za tisoč izvodov več kakor prošlo leto, dasi jih je klub št. 1 naročil le 500, med tem ko jih je prejšnja leta naročil tisoč. Naročil iz naselbin izven Chicaga je bilo torek za 1,500 izvodov več kakor lani.

Martin Stojan, Walley Home, Calif., se o listu zelo počivalno izraža. Rad ga čita, ker mu je tak slovenski list ljub in ob enem mu dela slovensko družbo. Slovenskih sedov nima.

Max Martz z železnega okrožja Minnesota poroča, da se bo sedaj kolikor mogoče potrudil, da razširi Proletarca, kajti nihče nima sedaj razloga trditi, da je majhen, ali da je neprikupen list.

Ali ste prejeli opomin, da vam je naročina potekla? Prosimo vas, da jo čimprej obnovite. List ima velike izdatke in urad se trudi, da jih zmaguje. S točnim obnavljanjem naročnine, ter s poravnanjem obveznosti nam olajšujete delo ter pokrivanje izdatkov.

Joseph Robich, Yukon, Pa., ki je aktiven zastopnik Proletarca, poroča, da je še vedno mnogo takih, ki se izgovarja-

čil misliti in konstruktivno dečati. Kdo naj ga mu da, ako ne socialistična stranka, oziroma JSZ??

Priporočam eksekutivi JSZ., da izdela načrt v tem smislu, oziroma apel, ter ga razpoloži društvom, klubom in somišljencem, za sodelovanje. Uspeh bo zadovoljiv. Proletarci bo potem svoje izdatke pokrivali z dohodki naročnine ter oglasov, in denar, ki se ga sedaj porabi za pokrivanje njegovega deficita, bi se porabil v namene, kakor prej omenjam. Aktivnost naše Zveze je treba poživeti, in to je en način za doseganje.

Anton Jankovich v Clevelandu, ki redno pošilja precej naročnin, obljubuje, da se bo potrudil dobiti več novih.

John Kobal, Johnstown, Pa., pošilja sedem naročnin. Poslal je tudi nekaj prispevkov Proletarca v podporo.

Naročnik, ki želi, da njegovo ime ne objavimo, piše: "Prvomajska številka v tej obliki dela vso čast imenu našega praznika. Mnogo gradiva in lepo razdeljeno. Angleška stran sama je vredna te naročnine. Upam, da se število naročnikov v kratkem pomnoži vsaj za tisoč."

Anton Shular, Kansas, je pojavil v pismu sedanji list in je poslal 3 celoletne naročnine. Tudi drugim bolj ugaja—je urejevan za ljudstvo bolj prikupno, in upa, da bo vsled tega agitacija olajšana. Križ pa je, ker je brezposelnost velika. Operatorji so poslednje tedne zapri več kot polovico rokov.

Rose Sajovic, Chicago, pošilja celoletno naročnino in \$2 v podporo listu. Piše, da ji sedaj bolj ugaja kakor prej.

Jacob Rožič, Milwaukee, je zastopnik, ki se resno trudi za razširjenje lista. To pokazuje tudi s svojimi številkami pod rubriko "Agitatorji na delu". V pismu, v katerem pošilja večjo vsoto za nabranje naročnine, pravi: "Agitiral bom kolikor bom mogel." Pri njemu je s tem veliko povedano.

Kolikšen bo prihodnj izkaz poslanih naročnin od strani agitatorjev? Objavljen bo v prihodnji številki.

razširil naš list, potem bi imel predavanja in shode ter pomagal ljudem s koristnimi nasveti in poukoma. V začetku bi mu moral Federacija pomagati finančno, a s časoma se bi izplačeval s pomočjo kolekt na predavanjih in shodih za pokritje stroškov, ter s popustom od nabranje naročnine za list in knjige.

Delavstvo je dostopno našim idejam, brezbrinno pa je edino radi tega, ker jih ne razume. Drugi vzrok indiferentnosti je pa v tem, da je bilo to delavstvo že tolikokrat prevarano od lažnih voditeljev unije in drugih od zdražbarskih komunistov ter drugih ekstremističnih demagogov, ki se ustijo na vse pretege na način, da se zatiranim revezem dopade, a ostane pa samo pri besedah. Kar narod v kempu rabi, je pouk ter organizacijo, v kateri se bo u-

rile. Presenetile so nas—prijetno presenetile. Od kar gojimo v tej naseljni dramatično, je bila ta prireditve eden najlepših triumfov. Vsa čast našim ženskam, ki bodo s svojo vtrajnostjo ter zanimanjem najbrž tudi moške prisilile, da postanejo živahniji v družbenem in kulturnem življenju Johnstowna in okolice.

O slabih delavskih razmerah je bilo iz tega kraja že poročano. Pred letom se je tu govorilo, da slabše biti ne morejo, a se vendar slabšajo. Pre morejšči delajo dva, tri na teden, in zaslužek je slab, kajti od "mrtvega dela", katerega je v tukajšnjih rovih več kot dovolj, ne plačajo skoraj nič. Unije, ki nas bi branila, nimamo, in bos pravi, če ne boš ti, bo drugi.

V eni tukajšnji tovarni so nedavno odslovili večje število delavcev, med njimi nekaj rojakov, ki so delali v nji do dvajset let. Namesto, da bi postali deležni penzije, so bili vrženi na cesto. Naokrog gre govorica, da tovarno popolnoma zapro. Brez posebnih jih mnogih. Delavec, ki je dopolnil 45 let, ne dobi izlahka dela. Pred tovarnami, ki obratujejo, se drena vsako jutro stotine delavcev, a le malo je toliko "srečnih", da bi jih najeli. Dela so naporna. Na eni strani armada brezposebnih, na drugi pa morajo upošljiti delavce garanti tako trdo, da si kvajiro zdravje in krajšo življenje. Slovenska fara, niti nobena druga, nas ne bo rešila iz teh začasnih razmer. Čitajte pa "Proletarca", ki vam pove, katera pota drže v rešitev delavskega ljudstva.

Društva izobraževalne akcije so bila pismeno povabljena, da izvolijo delegate in upamo, da to storite. Klubi JSZ bodo zastopani polnoštevilno. Vabljeni so sodruži in somišljenci, da pridejo na to zborovanje za kulturno delo. Pritoževanja radi naraščajoče brezbrinosti med našim ljudstvom so že nekaj vsakdanjega. Kako ozdraviti hibe? Kako zainteresirati ljudi, da bodo misili še na kaj drugega kakor na slabe čase, radi in avte? To se vpraša, o katerih lahko razpravljamo na konferenci JSZ, ki se bo vrnila za to okrožje v nedelje dopoldne 26. maja v dverni društva "Domovina".

Društva izobraževalne akcije so bila pismeno povabljena, da izvolijo delegate in upamo, da to storite. Klubi JSZ bodo zastopani polnoštevilno. Vabljeni so sodruži in somišljenci, da pridejo na to zborovanje za kulturno delo. Pritoževanja radi naraščajoče brezbrinosti med našim ljudstvom so že nekaj vsakdanjega. Kako ozdraviti hibe? Kako zainteresirati ljudi, da bodo misili še na kaj drugega kakor na slabe čase, radi in avte? To se vpraša, o katerih lahko razpravljamo na konferenci JSZ, ki se bo vrnila za to okrožje v nedelje dopoldne 26. maja v dverni društva "Domovina".

Tukajšnji klub št. 5 JSZ je pred nekaj tedni postal proglašen na Slovenske tege okraje radi vprašanja slovenske fare, pod naslovom "Resna beseda na rojakom v Johnstownu". Med drugim je bil poslan v objavo tudi newyorskemu "Glasu Naroda". Upravnik L. B. je odgovoril, in vsebine pisma je bila prečitana seji. Glas je: "Poslani članek je preobaren za naš list in poleg tega pa tudi Glas Naroda ni glasilo Vaše organizacije. Vi prav dobro veste, da bi tak članek povzročil polemiko in našim čitalcem bi morali dati prostor na razpolago. Torej bi se raditev porabila preveč dragocenega prostora v to svetu in nam bi pa napravili mnogo nepotrebnega posla. Zato ga ne moremo priobčiti."

Radovedni smo, čemu ni "Glas Naroda", tako previden in varčen z dragocenim prostorom, kadar dobi dopise, ki "udarjajo po tartečih"? Omenjeni spis mu je bil poslan zategadelj, ker list vedno trdi, da je napreden in da so mu interesi našega ljudstva sveta stvar, in pa zato, ker nekaj naših članov že leta naročenih na "G. N.", pa so smatrali, da imajo pravico poslati ta proglaša tudi njemu. Kar se tiče dragocenega prostora, se ga prav zelo trati z raznim brezpotrebnimi vestmi in z neslastnostmi Petru Zgage.

Zemška organizacija—cerkvena, sedva, v našem mestu, ki nosi lepo ime "Sodality of Blessed Virgin", je pred nekaj tedni sprejela svetano resolucijo, da članice ne bodo v bodoče več kazale svojih kolen. Poprej sem včasih stopil v dolični hram božjih, sedaj pa ne grem več—to je moja resolucija—se več ne izplača. Sem namreč samec . . .

Pred nekaj tedni se je vrnila neka več ali manj boljša družina iz potovanja.

zravniki, med njimi eden iz Chicago.

Pošlo soboto je govoril tukaj na klubovi priredbi a. Donald J. Lotrich. Udeležba je bila prav povoljna in uspeh dober. Med udeležencji je vladalo najboljše razpoloženje. Nične ni govoril o kaki poparjenosti, kajti mi hočemo naprej!—M. G.

PRI NAS.

(Milwaukee, Wis.)

"Proletarci" v "novi obliki" me je tako navdušil, da sem se končno izkopal in duševne letarje, ki se me je poletila že za časa, ko je oživel takozvana slavna demokracija in zavladala z vsemi svojimi čestnostmi dame "from the street", po širinem svetu. To moje oživljenje in prereno navdušenje me je mapilo, da sem pridel zopet pisati, oziroma, da sem pridel poskušati svoje "pisateljske zmožnosti".

Nekdaj sem rad pisal jeremijade—kakor bi spokorni pridigal grešnemu svetu. Plakal sem, kakor Jeremija ob zidovih Jeriha o brezbrinosti in nezavodnosti delavstva, kar in pril, toda ker je bilo vse moje prizadevanje "glas vpijočega v puščavi", se me je leta 1919 odločil resignacija in vlegel sem se v kot ter zadrel.

V teh letih, ko je po svetu cvetela demokracija sem se postaral in postal čemer kar star delavca; to pa je vzbudilo v meni sarkastične nagibe—nekdaj sem se jezik "nad grešnim svetom", sedaj imam zanj samo še pomoljšani nazem. Zato se bodo moji prispevki v Proletarcu v bodoče razlikovali od onih, ki sem jih pošiljal nekdaj . . .

Nekdo, ki hoče biti novi prerok in odrešenik naši naselbin, se je izrazil o meni, "da sem menjal svoje mišljenje ter da sem se nekaj navduševal tudi za boljševizem". Prerok in odrešeniku odgovarjam, da sem menjal mišljenje, nikdar pa ne prepiranja, to se pravi, nikoli nisem omahoval z leve na desno, kakor on, ki se ravna "po vetrui". Navdušujem pa se še danes za Moskvo in za Rusijo—za ono veliko deželo, ki je zdrobila moč tisočletnega carskega tiranstva in ruskega popovstva—ne za Trockije ne za Stalina se ne navdušujem, pač pa za ruski proletarijat in za njegove junaške borce.

Zemška organizacija—cerkvena, sedva, v našem mestu, ki nosi lepo ime "Sodality of Blessed Virgin", je pred nekaj tedni sprejela svetano resolucijo, da članice ne bodo v bodoče več kazale svojih kolen. Poprej sem včasih stopil v dolični hram božjih, sedaj pa ne grem več—to je moja resolucija—se več ne izplača. Sem namreč samec . . .

Pred nekaj tedni se je vrnila neka več ali manj boljša družina iz potovanja.

Priredbe klubov J. S. Z. in drugih soc. organizacij.

Maj.

CHICAGO, ILL.—Prvomajska slavnost kluba št. 1 v sredo 1. maja v dvorani SNPJ.

WAUKEGAN, ILL.—Na priredbi kluba št. 45 JSZ bo dne 5. maja v prizorišču drama "Kamnolom". To bo enem majskem slavnost.

BARBERTON, O.—Konferenca JSZ v nedelje 26. maja v dvorani društva "Domovina". Prične se dopoldne.

Junij.

CHICAGO, ILL.—Piknik socialistične stranke v Cook County v nedeljo 9. junija, Riverview Park, North Western Ave. blizu Belmont Ave.

BRIDGEPORT, O.—Konferenca JSZ za vzhodni Ohio in West Virginia v nedeljo 23. junija ob 9:30 dopoldne v Slovenski dvorani, Boydsville.

Julij.

GIRARD, O.—Piknik kluba št. 222 JSZ v nedeljo 21. julija.

FRANKLIN - CONEMAUGH, PA.—V soboto 4. maja priredbi klub št. 5 majsko slavnost v Slovensko izobraževalnem domu na Franklinlinu.

September.

WAUKEGAN, ILL.—Konferenca JSZ za Wisconsin-Illinois v nedeljo 29. septembra.

Oktobre.

CHICAGO, ILL.—V nedeljo 27. oktobra dramska predstava kluba št. 1 JSZ v dvorani CSPS.

November.

CHICAGO, ILL.—V nedeljo 30. novembra koncert pevskega zborja "Sava" v dvorani CSPS.

December.

CHICAGO, ILL.—Klub št. 1 priredbi običajno Silvestrovovo zabavo v torku 31. decembra v dvorani SNPJ.

Tajništvo J. S. Z.

Starokraski liberalizem se presaja na ameriško polje. In vselej so zadaj za takimi gibanci ijude, ki studirajo, kaj se lahko dvignejo v narodu. To se pravi, koliko si lahko pomagajo.

Da, mi smo Slovenci, mi smo kulturni, le poglejte nas—toda kakino je prepranje—kaj bi s prepranje! Da bi se moral izobraževati v smislu razrednega boja—to nas ne briga, samo da smo Sloveni in da se zavedamo. Živijo!—Jaka.

Ali ste prejeli opomin, da vam je naročina potekla?

Ta teden smo poslali opomin vsem, ki jim je naročina na Proletarca potekla. Prosimo jih, da jo obnovijo čimprej. V naselbinah, kjer imamo zastopnike, lahko poravnate naročino njim. Kjer jih nimate, se obračemo na naročnike, da eden ali drugi prevzame ta posel in agitira za Proletarca. Upravnivo bo vsekemu druge volje poslalo vse potrebne informacije in potrebne listine.

Na naročnike apeliramo, da obnovijo naročino točno, ne da bi ōakali na opomin iz upravnista. V našem skupnem uradu imamo sedaj le dva redno uposleni osebi, dela je pa toliko, da se ga le z največ težavo zmaguje. Zelo nam boste ustregli, ako pošljete naročino takoj ko vam potrebuje. S tem nam prihranite čas in stroške.

Račun razpečanih znamk J. S. Z.

za mesec marec 1929.

DRŽAVA IN MESTO	Redne znamke	Dualne znamke	Izj. Str. letne znamke	Mesečni prištevki	Konv. fond J. S. Z.</th
--------------------	-----------------	------------------	------------------------------	----------------------	-------------------------------

Kako sem prvič praznoval prvi maj.

Spominjam se še, kakor da je bilo pred enim mesecom akoravno je od tedna preteklo že 35 prvih majnikov.

Bilo je zlatega pomladnega jutra, leta 1893, na dan prvega maja, ko smo se učenci in učenke dvorazrednice v Poljanah nad Škofo Loko zbrali, da praznimo prvi maj. Bilo nas je okrog 200 v starosti od 7 do 12 let in z nami so bili naši predpostavljeni—katehet Cebasek, nadučitelj Cirman in učiteljica, katere imena se več ne spominjam, kajti učitelji smo imeli v času mojega štiri-letnega obiskovanja šole najmanj polducata. Vsaka je bila vesela, ko je dobila priliko zapustiti Poljanje ter se rešiti truda s takimi paglavci. Le ene se spominjam. Čisto nič se nas nima bala. Zjutraj sem šel v šolo, opoldne me je pretepla, popoldne za šest ur zaprla, predno pa me je izpustila, sem jih zopet dobil. Take je delala z vsemi, ki so bili moje trme.

Nek pravomski sestanek, ki se je začel že zgodaj zjutraj pred šolo, nam je začel nadučitelj Cirman, star takrat okrog 50 let, doma iz St. Vida nad Ljubljano, pripovedoval, čemu smo se zbrali skupaj in kam bomo šli. Tolmačil nam je lepotno mesecu maja in nam povedal, da moramo prvi maj tudi zato praznovati, ker je delavski praznik. Dejal je, da so ga 1. 1890 začeli praznovati "knapje" in fabrički delavci. Seveda, mi smo takrat le vedeli, da so na svetu tudi knapje in fabrički delavci—delavskem prvem maju nismo znali nicedar. Spominjam se še, ko je dejal, da nam ne more vsega tako pojasniti o delavskem prvem maju, da bi ga umeli, a ko dorastemo, bomo razumeili, "kajti tudi za vas pride dan, ki si boste morali sami sluziti svoj kruh. Nikar pa nikoli ne pozabite praznovati prvi maj,"—je nam zabiloval.

Po 15 in več letih smo že lahko vedeli, kaj je moralo misli, ko je pripovedoval o delavskem prvem maju in težkem boju za kruh v tovarnah in rudnikih. O njemu so pripovedovali, da je bolj učen kot drugi učitelji, da je imel osem razredov gimnazije, ker pa ni hotel postati "gospod", se je odločil za učiteljski poklic. Bil je res dober učitelj, in zahteval je poslušnost in disciplino. Kdor jo je preko mere kršil se je moral seznaniti z njegovem leskovkom, ki pa ni bila navadna šiba . . .

Po učiteljevem govoru smo se razvrstili v pare in šli smo na izlet po belli cesti, ob sprememjanju ptičjega petja in neki poljanški podružni cerkevi. Razdalja od šole do cerkve je okrog ure hoda—pol ure po cesti, ostale pole ure pa po lepem zelenem hribu. Nas je vzelode dve uri, predno smo dosegli na cilj, kjer stoji stara, a precej dobro ohranjena cerkev, posvečena sv. Volbenku. Po vsem hribu se razprostirajo velike stare lipi, pod njimi pa so stale razne stojnice, na katerih so kramarji ob govorih piaznikih pridajati svojo robo. Ob takih dnevih si dobil na tem hribu vse, vsaj zdele se ti je, da vse, kar si človek more poželite, samo če je bilo droblja v žepu. Prodajali so razno poljedelsko orodje, ledcarji so imeli izložene svoje pocukrane punčke in konjčke ter drugo tako robo, krožnjarji so razkazovali krvatve, naračnice, orgljece itd. Bilo je res mnogo reči . . . Vsakovrstni prigrizek, kuhan sadje, množica ljudstva, vmes pa berači, ki so prišli iz devetih fara naokrog. Nekateri so bili res slepi in pobahjeni, nekateri sa-mo na take dneve.

Ko smo dosegli do cilja, smo nekaj časa počivali na trati, potem pa šli v cerkev, kjer je imel naš kapelan mašo. Niti malo nam ni bilo zanjo, a morali smo iti. Po maši smo rajali med drevjem po travi, šli vrh hriba, zapeli par šolskih pesmi, nato je bil eden marljivejših učencev postavljen na visok parobek in deklamiral iz šolske knjige: "Veselje pastirja". Obas gospoda ter gospodična učiteljica, ki so aranžirali izlet, so ga obdarili vstopki z deseticu, mi pa smo vzklikali iz vsega grla, "Živel Prvi maj!"

Po rajuju vrih hrbih smo se podali zopet navzdol po dva in dva, nato se razspresili brez reda vse križem—dekličke za cveticami, dečki pa smo posegli po črešnjevem cvetju in divjem rdečem vresju ter si okinčali kluboke. Posvečali so deludenta, je nekaj dečkov napolnilo kluboke z vodo ter napojili poredne, kdor pa ni hotel piti iz klubuka si je moral pomagati po svoju. Od studente smo korakali zopet po parih, dokler se nismo ustavili na Visokem, katero je onokraj Sore. Citateljem dr. Tavarčevje povesti "Visoka kronika" je posestvo na Visokem znano. Par let po naši slavnosti ga je kupil dr. Tavarčar; sedaj je posest njegove sogroge vdove.

Ni Visokem so nam raskazali očaravo, puške na kresilo, krive sablje, podobne skoro srpu, in mnogo drugačne orodja. Vse tisto je ostalo tam še iz Napoleonovih časov. Tudi mnogo starih slik so nam pokazali—nekaš ſe iz 6. stoletja, ki so bile posest nekdanjih gospodarjev. Ko so nam vse raskazali, smo dobili "ukaz", da se posedemo v zgornjih prostorijah okrožiz, kar smo z veseljem storili. Nato so nas pogostili z raznimi jedili in končno so nam prinesli tudi vina—kajti prohibicije tam niso poznali. Ne vem, koliko vode je bilo v tistem vinu, vem pa, da smo bili skoro vse

Resna beseda rojakom v Johnstownu in okolici.

Dečki pijani, in če nismo bili zaradi, smo se vsaj delali pijane. Po obedu smo imeli tekme in delili so nagrade—groše in krajoarje. Nagrade so bile še toliko več vredne, ker so bile izplačane v novem denarju, ki je prisel prejšnji mesec v promet. Po tekmah smo začeli z drugimi igrami. Na kol je bil povezenjeno, nismo smo imeli v času mojega štiri-letnega obiskovanja šole najmanj polducata. Vsakega so postavili 15 korakov od konca; na enem kraju je bil lonec, na nasprotni strani pa velika luža. Dali so mu dolgo palice, mu zavezali oči, ga obrnili proti koncu, moral se je sam trikrat zasukati, in potem iskati lonec. Če si po obraču ohranil pravo smer, si zadel po koncu, če ne pa si začutil, da stopa v vodo. Le eden se je parkrat dobro obnesel pri tej igri in v odlikovanje je dobil šop cvetlic, navezan na dolgi palici, katero je potem po smu korakl proti domu nosil namesto zastave.

Po peturnem počivjanju in zabavljaju smo se pripravili na pot proti domu. Imeli smo še kakih 20 minut, a nas je vzel dovakrat toliko. Ko smo bili pred veliko hišo na Visokem zoper postavjeni v vrste—dečki sprejaj, deklec zadaj, so nas še enkrat vprašali, kdo je najbolj želen, ker je nekaj vina, oziroma vina v vodi. Oglašali smo se domači vsi dečki in še nekaj deklec, in dobili smo že korarec ali dva "pijače". Vprašali so nas, če bi še kaj jedil, kar smo sodelovali. Imeli smo več malih premogarskih stavk za priznanje unije in unisko levestico. Na stavki so bile tudi druge razne stroke delavcev. Imeli smo leta 1919-20 veliko jeklarsko stavko, ki je bila po našem mnenju v Johnstownu bolj popularna kot kjerkoli drugje v jeklarski industriji. Več mesecov so se delavci držali svoje organizacije zelo solidno. Družbe niso vedele kaj početi; posluževala so se vsakovrstnih prevar, da bi zlomile solidarnost stavkarjev, a vse zamjanili. Nato so držube in z njimi večji biznisni interesi poslužili duhovnikov. Na svojo stran so dobili nekatere rimokatoliške in ravno tako tudi protestantske; kar jih niso mogli dobiti v svoji okolici, so jih importirali iz drugih krajev. Ti služabniki nazadnjivač in kapitalizmu so napeli vse moči, da so ljudstvo prevarili pod krinko verskih dogovorov in s tem dosegli, da se je ljudstvo odnosno delavstvo vrnilo zopet nazaj v staro točko.

V vseh teh bojih so bili slovenski delavci najboljši boritelji za delavsko unijo in za delavsko samostojnost. ZAKAJ?—ODGOVOR: Ker nismo imeli svoje cerkve ne duhovnika, ki bi nas zavajal. Bili smo takoreč samostojni, poznali smo le svojo stavkovske organizacije in delali zanjo. Če je kdo hotel iti v cerkev, (v Johnstownu jih je celo prevez in mnogo jih je še ob nedeljah praznih) ali opravljati druge verske obrede, je imel v tem popolno prostvo voljo. Tudi te besede nimajo namena žaliti verskih bogatkov, kajti prepirani smo, da kdo hoče in želi verovati v bogove, cerkev in v duhovne pastirje, bo veroval neglede kaj mi hočemo ali želimo.

Slovenci v Johnstownu in okolici smo živili zadnjih 30 let brez vsake slovenske cerkve ali slovenskega "dušnega pastirja" in v danih razmerah so se ti Slovenci vedno izkazali,

IMENIK ZASTOPNIKOV "PROLETARCA"

CALIFORNIA.

San Francisco: Joseph Koenig.

COLORADO.

Crested Butte: Ant. Slobodnik.

Pueblo: Fr. Boltezar.

Somerset: Anton Majnik.

ILLINOIS.

Chicago: Frank Zaitz, Fr. Udovich,

Fr. Benchina, Chas. Pogorelec,

Anton Andrea.

Gillespie: John Kraintz.

La Salle: Frank Martinjak in Leo Zovnik.

Mascoutah: John Biskar.

Nokomis: Steve Milavec.

Pullman: John Jereb.

Springfield: Jos. Ovca, John Goršek.

Staunton: A. Avsec.

Virden: Frank Stempilhar, Fr. Ilersich.

Waukegan in No. Chicago: Frances Zakovsek.

INDIANA.

Indianapolis: Jos. Golob.

Terre Haute: Frank Žagar.

Universal: Frank Juvan, Vine. Verhovnik.

KANSAS.

Armas: Martin Gorenec, Anton Sular.

Gross: John Kunstejn.

Mulberry: Joseph Pillich.

West Mineral: John Marolt.

MICHIGAN.

Detroit: R. Potocnik, Fr. Oblak, J. Vitez, Jos. Klarch, Peter Kisovec.

MINNESOTA.

Buhl: Max Martz.

Chisholm: Frank Kun.

Duluth: John Kobi.

Ely: John Teran.

Eveleth: Jacob Setnikar.

MONTANA.

Butte: Thrassi Otonchar.

Klein: A. Miklič.

Red Lodge: K. Erznožnik.

NEW MEXICO.

Raton: J. Kopriva.

NEW YORK.

Gowanda: James Dekleva.

Little Falls: Frank Grigorin, Fr. Petrus.

OHIO.

Bridgeport: Jos. Snay.

Barberton: John Jankovich, Lovrene Frank.

Cleveland: John Krebelj, Anton Jan-kovich.

Collinwood: Frank Barbič in Henry Stanich.

Girardi: John Kosin, John Taneck.

Glencoe: Ignatz Žemberger.

Lisbon: J. Bergant.

Maynard: Andy Zlatoper.

Neffs: J. Mauri.

Newburgh: Jos. Lever.

Warren: Fr. Modic.

West Park: Paul Slabe.

PENNSYLVANIA.

Acosta: Geo. Kristell.

Aliquippa: Geo. Smrekar.

Tajništvo JSZ.

da so razumnini da znajo uspešno voditi svoje posle in svoja podjetja. Ustanovili so si društva raznih podpornih organizacij brez kakeverne mrežne. Ustanovili so tudi gospodarska podjetja, izmed katerih je brezdvomno najbolj uspešno Slovensko Hranično in Posojilno društvo; nanj pa je ponosen siceri tukajšnji Slovenc pa če je delničar ali ne. To dovolj jasno pove, da tukajšnji slovenski živelj ne potrebuje kakšne tuje usiljive nazadnjake pomoči, koja namen je, na račun nerazodnosti ljudstva ustvariti s seboj dobrobit in bogastvo za sebe.

V zadnjih časih se je kljub temu zbrala skupina nazadnjakih eksistenc, in med temi "praviki" je nekaj oseb z zelo nizkim karakterjem. Ce pogledamo v njihovo preteklost, so menda res postal skesan grešnik, in da zakrije svojo burno prošlost, si hočeta sedaj nadeti okrog svojih glav svetniških sijaj in se kazati kot najboljši v bogabojči ljudje ter igrati vloga "Potemkinove vase". Iz učenjih se sedaj še ne bomo opisavali njihovo prošlost, prepričamo pa jo za kateri zdravljivo razumem.

SLOVENI V JOHNSTOWNU! PRIKLJUČITE SE RAJSJE K DELAVSKI STRANKI IN POMAGAJTE Z NAMI VRED USTVARJATI BOLJSJE POGOZE ZA NAS VSE IN NAŠE POTOMCE. ZA SEDAJ JE TUA ORGANIZACIJA EDINA, KI VODI V BOLJŠO BODOČNOST COVEŠKE DRUZBE.

Slovenski socialistični klub štev. 5 J. S. Z., Conemaugh, Pa. Za publicijski odsek, Frank Pod-boy, zapisnik.

svojo sveto dolžnost opozoriti Slovence v Johnstownu in okolici na pretečo nevarnost, ki bi znala imeti za posledice za vse rojake v tej okolici. Povsem nas izkušnja, da kjerkoli se je ustanovila fara med Slovenci, so pričeli medno veliki nepravimi ali pa etičnega značaja. Vsak napredok v modernem duhu je bil zavest, in napredok je dandanes za vsakega delavca naravnost življenskega pomena. Ne dopustite si nakladati večnih davkov za ponemaljne ustanove. Davkov imamo že sedaj več kot dovolj. Nititi ne dopustite, da bi bila vaša življenska eksistencija odvisna od takih nepotrebne ustanove, poraditega pozivljamo:

SLOVENI V JOHNSTOWNU! PRIKLJUČITE SE RAJSJE K DELAVSKI STRANKI IN POMAGAJTE Z NAMI VRED USTVARJATI BOLJSJE POGOZE ZA NAS VSE IN NAŠE POTOMCE. ZA SEDAJ JE TUA ORGANIZACIJA EDINA, KI VODI V BOLJŠO BODOČNOST COVEŠKE DRUZBE.

Slovenski socialistični klub štev. 5 J. S. Z., Conemaugh, Pa. Za publicijski odsek, Frank Pod-boy, zapisnik.

Slikar Božidar Jakac na obisku v Ameriki

Akademični slikar Božidar Jakac je prišel koncem aprila na poset v Zedinjene države, kjer ostane dalj časa. Stanuje pri bratru Antonu Colariču v Clevelandu. Lansko leto je bil na obisku v severni Afriki v svrhu svojih studij.

Slikar Jakac je doma iz Novega mesta. Rojen je bil 1. 1899. Realko je absoluiral v Idriji 1. 1918, akademijo upodobljajočim umetnosti v Pragi 1. 1923, v

PROLETAREC

List za interese delavskega ljudstva

Izhaja vsak četrtek
Indija Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba,
Chicago, Ill.

Glasilo Ju oslovenske Socialistične Zvezde

NAROČNINA za Zedinjeno državo in Kanado, za celo
leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četr leta \$1.00—
Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00Vsi rokopisi in oglasi morajo biti v našem uradu naj-
poznejno do pondeljka popoldne za priobčitev
v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Thursday by the Jugoslav Workmen's
Publishing Co., Inc.

Established 1906

Editor Frank Zaitz
Business Manager Charles PogorelecSUBSCRIPTION RATES:
United States and Canada, One Year \$3.00; Six Months
\$1.75; Three Months \$1.00—Foreign Countries, One
Year \$3.50; Six Months \$2.00.

Address:

PROLETAREC
3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Telephone Rockwell 2864

546

Radio, avto, in "zani-
manje"

"Ljudje se ne zanimajo za politiko več tako kakor nekoč," nam piše zastopnik lista. "Ob večerih poslušajo radio, malo vasujejo, ali pa se peljajo z avtom malo na zrak, kakor pravijo. Ob nedeljah dopoldne so zaposljeni s popravili avta ali v hiši, potem se zopet peljejo 'ven'. To je v veliki meri vzrok, da so priredebe večinoma slabo obiskane, in da je agitacija za liste težja kakor nekoč. Povod imajo že angleške liste, v katerih citajo največ naslove, mladina pa poročila o sportu in priljubljene funnies. Zdi se mi, da so se naši ljudje udali tež brezbržnosti celo bolj nego Amerikanci. Novih naseljencev ni, da bi skrbeli za vitalnost, starejši so se utrudili, tu rojena mladina pa je vsa zatopljena v sport."

Ta slika je zelo resnična. Utrjenost—to je najboljša definicija. Radio in avto ima vedno tudi svoj del odgovornosti. Ali potreba misliti ni za ljudstvo nič manjša kakor je bila. Problemi so še tukaj, komplikirani sistem socialne uredbe zahteva več, in ne manj pozornosti, socialna vprašanja postajajo bolj in bolj pereča. Brezbržnost ljudstva je vedno v prirogi vladajočim slojem. Med njimi ni brezbržnosti. In čim manj je ljudstvo nanje pozorno, toliko prostejo pot imajo. Rockefellerji, Morgani, Fordi, Mellon in drugi denarni mogotci misijo, ljudstvo pa se briga "vsled utrujenosti" za reči, pri katerih ni treba misliti. To svojo napako draga plačuje, in se bolj jo bo plačevalo v bodočnosti.

Kakšne bodo frakcije na deveti redni konvenciji S. N. P. J.

Frank Zaitz.

Kakor je razvidno iz "Prospective", bo štela deveta konvencija SNPJ, ki začne zborovati dne 13. maja v Chicagu, nad dve sto delegatov. Skupaj z odborniki bo imela okrog 230 članov. Sporni delegat bo baje precej več kot običajno na konvencijah te jednote. Prošla konvencija pred štirimi leti v Waukeganu je imela do 300 članov. Ta jih bo imela nad 50 manj, kar je dosegla inicativa društva "Naprek" št. 5 v Clevelandu, ki je spremenila pravila v tem, da ima sedaj le društvo, ki šteje 100 članov ali več, pravico do delegata, društva pa, ki nimajo tega števila članov in žele delegata, se morajo v dogodek zadostnega števila članov združiti. Prejšnji minimum je bil 50 članov.

Na konvenciji v Waukeganu je bila samo takozvana komunistična struja popolno organizirana. Imela je dva voditelja na zborovanju, ki nista bila delegata, pravico prisostovati pa sta imela pod pretvezo, da sta časinska poročevalca. Eden je bil Chas. Novak, in drugi Čučović. Za časa konvencije so imeli v Waukeganu najet poseben lokal, v katerem so imeli zaupne in splošne sestanke ter dva shoda. Ožih pristašev na konvenciji sta imela med delegati okrog 20, to je, članov njune stranke, in pa približno 30 somišljenikov. Ožji sledbeniki so bili večinoma delegatje hravatske narodnosti, med ostalimi pristaši pa je bilo tudi precej Slovencev. Njuno skupino na konvenciji sta v razpravah vodili Anton Šragel in Fr. Sepić.

Druga struja, ki je nastopala s prej imenovano skoro v vseh važnih glasovanjih načelnega značaja skupno, je bila frakcija "protizavertnikovcev", katero je vodil glavni tajnik M. J. Turk. Drugače je ne morem definirati, kajti izčimila se je na večje iz osebnosti proti Jožetu Zavertniku. Ta je štela okrog 30 do 40 pristašev. Mnogi teh so redno zahajali na sestanke v Chas. Novakov lokal. Prvi in drugi so bili v komunističnih listih oznanjeni za "progresive". Vojno napoved so razglasili proti "socialistični mašini" in osebno največ proti J. Zavertniku. Komunisti so bili tako sigurni zmage, da so šli v velike stroške, kajti imeli so v Waukeganu več omnenjena dva zastopnika in pa najet lokal. Izdajali so tudi tiskane proglašene in ape-

le. Karakteristično na konvenciji v Waukeganu je bilo to, da so si nadeli komunistično masko celo ljudje, ki so po svojem prepiraju in delovanju izraziti reakcijarji in jim je delavsko gibanje, bilo pod kakršnokoli firmo, zoperno. V teku važnih razprav je šel Chas. Novak ali pa Čučović ven iz dvorane, kam spodaj, za njim pa je takoj šel eden ali drugi v to pooblaščen zaupen "progresiven" delegat, ki je dobil "navodila". Potem se je vrnil in jih sporočil naprej onim, katerim so bila najbolj namenjena—to je vodilnim delegatom "progresivnega bloka". Sele ko je eden "neprogresiven" delegat zahteval, da se napravi temu oddajanju sporočil konec, so postali opreznejši. Ta skupina delegatov ni sedela skupaj, ampak je bila razdeljena po odredbah blokovega vodstva na raznih mestih dvorane, da pri glasovanjih ustreno vplivajo na delegate. Te taktike ali strategije so se posluževali v vsi mogoči meri. Izmed nekomunistične "progresivne" skupine so bili v komunističnih listih najbolj oglašani za vzorne naprednjake M. J. Turk, P. Berger in Fr. Vidmar. Slednjega je delegacija izvolila za predsednika združitvenega odbora. Izmed slovenskih "komunistov" je bil najbolj zgovoren Jernej Hafner.

Kaj je bil program progresivnega bloka obeh frakcij? Komunistična taktika je bila ista kot povsod na takih zborovanjih, cilj pa: Ce mogoče, dobiti kontrolo, aka ne, netisti razdore, begati delegacijo in članstvo ter slabiti organizacijo, potem pa kazati s prstom: Socialisti so krivi! Program druge frakcije je stremelj istotako po kontroli jednote in na vsak način po odstranitvi oseb, ki so se ji zamerile.

Kaj pa socialistični "blok"? Tega ni bilo. Ce bi bil, bi morali o njemu vedeti socialisti pač najbolj. Kar je bil delegat socialističnega mišljenja, niso bili na waukeganskem konvenciju niti malo organizirani, kar pač ni bilo v korist SNPJ. Ako bi imeli proti omenjenima frakcijama enotno skupino, ki bi delala smotreno, bi konvencija izvršila več dela in bila bi uspešnejša tudi v moralnem oziru.

Nabodoči konvenciji najbrž ne bo Chas. Novaka, dasi se izza kulis še peča s svojim progresivnim blokom. "Radnik" je pričobil o SNPJ. z ozirom na njeno prihodnjo konvencijo vrsto člankov in pod vodstvom njegovega štaba bodo delovali vsi tisti delegatje, ki so pod njegovim vplivom in mislio, da vrše s takto sabotaže in demagogije ter kričavih fraz revolucionarno delo. V resnicu bodo seveda igrali v roke tistim, ki niso ne progresivni, ne revolucionarni. "Radnik" bo imel pod svojim direktnim vplivom najbrž kakih 15 do 20 delegatov.

M. J. Turkov "blok" bo štel, ako se ne okrha, kakih 30 članov. Okrog dvajset jih bo z njim v vsakem slučaju. Agitatorji tega bloka v Chicagu bodo igrali "lobbyiste" s tako živahnostjo, kakor še na nobeni konvenciji dosedaj. Na pomoč teh ljudi računa "Radnikov" blok, kar je razvidno iz člankov, ki so bili priobčeni v njemu prošle tedne. Kakor v Waukeganu, je to "progresivno krilo" (tako je bilo imenovano v komunističnem glasilu) tudi sedaj brez načelnega programa. Sfanzatirano je radi osebnosti, kar pač ne more dobro vplivati na potek sej. Cilj je seveda kontrola. Ker pa se vodilnemu krmarju te skupine zdi, da ne bi mogel dobiti večine glavnega odbora, je največ s tega vidika izposoval, da je prišla v osnutek pravil dolobla, ki bo poverila absolutno vodstvo jednote gl. predsedniku in upravnemu odboru. Negledje, v kako nedolžni luči se prikazuje, ali se bo prikazovalo določne točke delegacij, uvedene so bile v osnutek radi motivov ljudi, ki se hočejo utaboriti na vodstvu ter si ga zavotiti za bodočnost.

Kakor na prošli, bo tudi na tej konvenciji takozvana narodna struja, ki ima poleg odkritih tudi nekaj neodkritih privržencev. Slednji so narodni radi "strategije". Ker SNPJ. vrši narodno delo v smislu prosvetnega delovanja v precejsnji meri, ne more ta struja zahtevati pač nič drugega kakor večje apeliranje na narodni čut in odstranjevanje delavskega mišljenja iz jednote. — Članov odločno katoliškega mišljenja in nazorov bo morda kakih deset, ki pa ne bodo imeli vodstva in se bodo nagibali k enemu ali drugemu "opozicionalnemu" bloku, kot so se v Waukeganu.

Kakor na vsaki, bo tudi na tej konvenciji velik odstotek delegatov, ki zastopajo jednotno v smislu njenih etabliranih načel in tradicij. Ti ljudje so najmanj pripravljeni delovati v mehaj kakrega bloka, kajti v SNPJ. in tudi izven nje nastopajo kot "jednotarji". V nju so vložili toliko dela in truda, da se zanj boje in zato bodo pač pazili, da se ne dogodi na konvenciji ničesar, kar bi ogrožalo interese SNPJ. Kakih 70 delegatov pride na konvencijo brez izrazite odrejenosti. M. J. T. struja se bo na vso moč trudila, da jih pridebiti.

Nekaj delegatov bo "samostojnih", kakor so npr. tisti poslanci, ki so jim rekli v avstrijskem državnem zboru "divjaki" in ki so drugače znani kot "neodvisni". Večinoma so oportunističnega tipa. Umevno je, da tu opisane "struje" ne bodo nastopale povsem kot struje, ampak v razpravah ter skelepanjih o pravilih in vseh stvareh, ki pridejo na dnevni red, bodo uravnavale svojo taktiko v skladu s svojimi nazori in inspiracijami, kakor na vsakem takem zborovanju. Zase sem mnenja, da bo potek devete redne konvencije mirnejši kakor je bil v Waukeganu in da bodo odločevali interesi jednote, ne pa "bloki" in ambicije posameznikov. Seveda, lahko je tudi, da se motim.

ALI JE MLADINA BOLJ "POKVARJENA" KAKOR JE BILA?

Posebna
porota
dolži
starše za
eskapade
mladine.

Krivda za
to socialno
hubo je v
sistemu
kakršen
je.

VŠĆIPCI

Dnevnik Kazimirjeve žlahte
piše:

"Nihče ni doprinjal za naš skupni napredok toliko žrtv, kakor naši slovenski svetniki. Začnite tam pri začetku delovanja pokrajnega velezasluženega Monsignora Buha, pa do današnjega najmlajšega slovenskega svetnika, vse so ena ali drug način doprinjeli žrtvi in je doprinjalo žrtve za svoj narod v Ameriki."

Tako je v pribito. Naš dobro narod se te resnice v polni meri zaveda, zato gradi požrtvovalnim gospodom vile po dvajset tisoč dolarjev, kupuje jim avte, in poklanja jim v dar ob vsakem pomembnejšem jubileju kak tisoč ali dva, da gredo ta ali oni gospod lahko na oddih. Kaj pa socialisti? Ti seveda samo gulijo, jemljijo za maše, za krste, za pogrebne škropitve, dajo si plačati vsako besedo, in neumni narod jim postavlja hiše kakor da so milijonarji, kupuje jim najlepše avte—pa saj to itak vse veste.—Pika.

Klerikalni čudež: iznajdena
žlezo!

Pri "Amér. Slovencu", kjer se zanimajo za pomoč v "Proletarcu", so zadnji teden izvedeli, da je dr. Steinach na Dunaju iznajel posebno žlezo, s katero se pomladni stara oseba. Iznajdena žlezo se vcepi v votlo iglo! — Temu listu tudi poročajo z Dunaja, da to čudovito žlezo ali serum tvorijo razni ekstrakti!

Učeni "redahter" A. S. se je delal norca iz svojega kolega v Clevelandu, ki se je dal potegniti z milavskim cepelinom za 1. aprila. Kolega mu lahko vrne, da je A. S. "aprilski kurir" celo leto. Kdo more iznajti žlezo, ki je telesni organ? In kako se more organ vcepi v iglo? Učeni "redahter" je pokazal, da ne ve kaj je žleza in kaj je serum, ko piše "žlezo ali serum", kakor da je to ena in ista stvar.

A. S. je že starca podtrnila.

Saj sam pravi, da je "prični slovenski list v Ameriki". Dobro bi bilo, da g. Trunk ali kateri drugi "specijalist" iznajde posebno žlezo za tega starega siromaka, da se more pomladiti in priti malo k pameti.—F. S. Cicero.

Konvenčno zanimanje.

Slovenski klerikalci se zanimajo za svoj katoliški shod, francoski na računajo, koliko čistega jim prinese. Članstvo SNPJ. se zanimalo za konvencijo, "ta-bližnji" pa, kdo bo izvoljen v odbor. V Wisconsinu se zanimalo kar za dve konvenciji, kajti imela jo bo v tem letu tudi JPZ. Sloga. Upamo, da ne bo prehude vročine ne v Lemontu, ne v dvoranji SNPJ. ne v Milwaukeeju, da se prekmalu ne usposobimo "za drugi svet". Naše jednote rabijo še veliko asesmenta in francoski budi radi prebrali še mnogo plačanih maš.—Reporter.

Trunk-trunk, trunk.

Trunk-trunk-trunk, bingabonga-bunk, bi pel šeboyganski fajmošter po vzgledu šmarškega šolmaštra. Pa res, ali veste, da vlada nad gospodom pravilom fajmoštem? Černetom ostra cenzura? — Radovedo.

Tudi duhovniki doprinašajo žrtve za narod.

Socialisti delajo duhovnikom po slovenskih farah veliko kričivo, kajti ni jih bolj pozrtvalnih narodnih borcev kakor so slovenski dušebrižniki.

telja, itd., itd., itd., Mr. Antona Družina.—Jerry Pengov.

O pevki, ki je pomirila stranke
in frakcije.

Ga. Pavla Lovšetova pravi v "Jutru", da je bilo njen petje v Ameriki tako učinkovito, da je pomirilo bojevite slovenske stranke in frakcije. — Vidite, slogan, krasna slogan, je dosezen!

Ga. Lovšetova pravi: "Kaj so mi ponekod sami pričnali, so se marsikatera stara in dolgoletna nasprotstva med posameznimi strujami in strankami poravnala pod vtisom slovenskih pesmi."

Res, rad priznam, ga. Lovšetova je dečka v srednji klopi: Willie, če bi ti video fant, ki bi pretepal osla, in bi mu pretepanje zabranil, kakšno čednost bi s tem izkazal?"

Willie je nekaj časa pomislil in nato odgovoril: "Bratska ljubezen."

ku, da je pozabil na obljube. Z ameriškimi progresivimi je ta križ, da so progresivni samo takrat, ko nič ne zaleže.

Coolidge in Smith sta si spet v konkurenči.

Ena insurance kompanija je izvolila v svoj direktorji demokrata Al. Smitha, druga pa je vrzeno rokavico sprejela ter najela v enak reklamni namen bivšega predsednika Coolida.

Temu lahko pravimo bizniska, ali pa republikanska-demokratska politika.—C. Kmetec.

Bratska ljubezen.

Učiteljica je predaval otrokom o dobrodelnosti. Poklicala je dečka v srednji klopi: Willie, če bi ti video fant, ki bi pretepal osla, in bi mu pretepanje zabranil, kakšno čednost bi s tem izkazal?"

Willie je nekaj časa pomislil in nato odgovoril: "Bratska ljubezen."

Ernest Tiran:

Človek.

Včasih se mi zazdi, da to, kar je, v resnicu ni.

Da je to sen, bolan in boleč, in ki pride in boleč, in ga ne bo več.

Kadar sem sam, iščem ta dan, ga ne bo več.

Nocoj spet moje oči ga zazro.

Vse je svet

DRAMA IN GLASBA

ZIVLJENJE NA NAŠIH DESKAH.

Piše X., Ljubljana.

Ze par let otvarja ljubljansko dramsko gledališče svojo sezono s Shakespearjem, za katerega je vsa zadnja leta edini režiser Šest. On ima nekak monopol na Shakespearja, in tako poznamo samo Šestovega Shakespearja. Pod njegovo režijo smo v zadnjih sezona dobili Hamleta, Othelia, Zimsko pravljico, Komedijo zmešnjav, Macbetha, Sen kresne noči, U-kročeno trmoglavo in letos smo za otvoritev sezone dobili pravljico Romea in Julija. Prvi je stopil letos na naše deske Shakespear, privedel ga je Šest z muziko kot vedno, z inšcenacijo kot pri vseh Shakespearjevih dramah in z igralcem Janom kot Romeo in in igralko go. Saričevu kot Ju-

Vendar ta začetek ni dal mnogo upanja, upanje smo dobili šele s tretjo premijero kitajske pravljice "Krog s kredo". To pravljico iz dežele vzhajajočega solca je v nemščino prepnesl lani umrli nemški pesnik Kluband (dr. Alfred Henschke), nam pa jo je prevel pesnik Zupančič. Je to drama dobre žene Haitaing, ki jomati radi bede proda v čajnico, kitajsko zabavničko, odkoder jo odkupi bogati starec, mandarin Ma, ki ga Haitang sicer ne ljubi, a mu je poslušna. Rodila je otroka in tega je mandarin tako vesel, da postane njegova prva žena maščevalna. Zastrupi mandarina in obdolži Haitang zločina. Prilasti si tudi Haitanginega otroka, češ, da je otrok njen in da torej vsa začuščina mandarinova pripada njej. Pred sodiščem odloči kredni krog, da je otrok Haitangin. Istočasno je zavladal državi novi cesar, ki se mu morajo iti pokloniti vsi kaznjenci in jetniki. V cesarju spozna Haitang nekdanjega kraljevica, ki jo je obiskal v čajnici in jo vzljubil. Haitang postane kraljica, kralj Pa pa ji pove, da otrok Haitangin ni otrok mandarina, marveč da je on sam oče temu otroku. In drama konča z besedami Haitange:

"S pravijočnostjo s sveta pre-ganjaj bedo,
tako uči nas krog, začrtan s kredo."

A drama ni samo igra te trpljenja polne ljubezni Kitajke, ki mora biti sužnja možu. V drami, ki sama slika tudi socialne razmere na Kitajskem pred stoletji, nastopa tudi puntar Čang-Ling, brat Haitange, ki meče z odra često povsem sodobne parole in dojava drama do naravnost revolucionarnih trenutkov, kar daje tej lepi rahli pravljici o ljubezni večjo barvitost.

To drama nam je postavil na oder režiser Ciril Debevec. V pretekli sezoni je prvič nastopil kot režiser in uspel zlasti z režijo Maeterlinkove drame iz-za vojne "Stilmontski župan", ki so jo ponavljali tudi v letenjih sezoni z vednim uspehom. "Krog s kredo" je pod njegovo režijo doslej najboljša uprizoritev te sezone. Vse nastopajoče osebe so dale kar so največ moglie, vse jih je umet režiser strniti v celoto tako notranje kakor zunanje. Haitang je igrala ga. Saričeva, mandarina Ma g. Skrbniček, kraljeviča in poznejšega kralja Pa g. Jan, zvodenika pa g. Cesar. Insceniral je igro slikar Vavpotič ml., in je zlasti prvo dejanje (čajnica) silno lepo. Ko se dvigne zastor, zažiga z odra čudežna dežela Kitajska. "Krog s kredo" je doslej najboljša predstava v ljubljanski Drami.

Kaj so igrali doslej originala. Dva mejnika sta. Cankarjevo "Pohujšanje v dolini šentflorijanski" v novi režiji Skrbnička, in potem smo pripravili slavnostno spet k "Vdovi Rošlinki", ki je bilo toliko krčanja že pri premijeri pred leti in ki bo letos nosila naša slavo celo v Češko po intervenciji slavnega Govekarja.

Na spored je prišla tudi drama mladega, 23-letnega nemškega pisatelja, a že pred sto leti umrla Georga Buechnerja "Dantonova smrt" iz francoske revolucije. Je to "masendrama", pisana s tako močjo, da ima šele zdaj po sto letih pravi uspeh, koderkoli jo igrajo. Na Madžarskem v Budimpešti je imela tak uspeh, da so jo prepovali. Za naš oder jo je prevedel Ciril Debevec, in bi bilo že raditega in radi priznanja, ki ga je pridobil Debevec z uprizoritvijo raznih dram, pričakovati, da nam jo bo tudi on zrežiral. A jo je zrežiral profesor Šest.

Ni to vse, kar igra drama. Iz prejšnjih sezon ponavlja dramatizirane pustolovščine vojaka Švejka, Shakespearjevo veseloigro "Ukročena trmoglavka", ponovili so večkrat "Stilmontskega župana", naštudirali so Čapkovo "Tajnost dolgega življenja", za desetletnico Cankarjeve smrti so naštudirali "Lepo Vido" (režije Debevec). Tudi na pust niso pozabili. Igrali so burko, ki jo ljudje radi gledajo zategadelj, ker je burka, "Utopljenica", kjer po tudi neke uboge kupete, in kjer je edino kreacija Cesara v vlogi kmeta Buče dovršena do karikature. Zdaj pa stojimo v znanimenu Rošlinke.

Opera? Začeli smo s Smetnovim "Daliborjem" in preko par operet in repriz prišli celo do prve jazz-opere "Jonny svira" nemškega komponista Kreneka, ki so jo igrali tudi v New Yorku — kot poročajo nemški listi — neuspehom. Izmed evropske moderne so nam dali Stravinskega "Oedipus rex" in premijero izvirne "Iz komične opere" našega komponista Osterca. Najlepši večer so še bili s "Čarobno piščalko" Mozart in z reprizami "Aide", "Toske" z gostovanjem tenorista Slovenskega Šimanca in s sopranistko Vilfan-Kunčevou, ki je z letos angažirana na naši operi, a pojde z drugo sezono v Nemčijo v Draždane. Kot novo izvirno opero študira opera Kogojeve "Črne maske", ki jih režira in dirigira ravnatelj opere Polič, in kjer bo pel glavno vlogo baritonist Primožič. Po mnenju ravnatelja je to edina in prva slovenska resna opera, izdelana in sposobna, da nas gre legitimirat tudi v inozemstvu.

In kaj počno na dilektantskih deskah, kakšen program imajo? Nič novega; igrajo stare komade, burke in lažje drame. Repertoar dilektantskih gledališč ni nič kaj organiziran. Povrnil se nekje kaka nova narodna igra, ima nekje uspeh, preplanje vse naši dilektantski odri po njej in jo igrajo. Tako je Manica Komanova napisala neko igro "Prisega o polnoči", ki ima silen naslov, ki je doživelja baje silen uspeh v Radovljici in ki so jo stavili marsikateri dilektantski odri na svoj repertoar in ki je igral celo neki slovenski oder v Ameriki. Igre same ne poznamo in ne moremo soditi o njej. Vemo le, da so napravile "narodne dame" precejšnji halot za to igro in da je hčerejo marsikje igrat.

Tako je na naših deskah. Ni mogoče to vse, bežen pogled je v informacijo našim rojakom, ki se tudi v tujini radi sušejo po deskah, ki pomenijo svet.

"PRISEGA O POLNOČI"

ali
nezakonska ciganska drama.

Desetletnica v zakonu, drami ali kjer že ne šteje mnogo. Srečen zakonski par dobi v dar kako "kanto", publika dramatičnega društva pa kojaj naveden domač igrokaz. Pozabljivost in površnost ljudi je faktor, ki dopušča, da se nas "zadovolji" ob desetletnici z igro pod gornjim imenom. Drugi faktor je neorganizirana režija. Kadar imamo tako kombinacijo, nimamo pričakovati kaj prida predstavo. Odpuščanje, zapovedano v pozabljivosti in površnosti, se kaj rado mažešči s tem, da ljudje sicer odpuste kaki slablje vprizoritvi, in potem sploh ne pridejo več zraven. Ne govore dosti, toda njihova odstotnost je občutna — gmotno in moralno. Zatoraj, gledati bi se moralno neprehnomoma, da se vsako igro vprizori boljše kot prejšnjo. Na ta način bi vsaka odgovarjala desetletnici, ker bi beležila napredok igralcev in pa vzgojo publike za boljše igre.

"Prisega o polnoči" je delo Manice Komanove. Jedro, razvoj in konec igre jasno pove, da je to delo ženske, in da v njemu preveva ženska psihologija, pa bilo v moških ali ženskih vlogah. Kako bi jo človek neki krstil — gremko-sladka. Preveč je sladkorja v nji, da bi človeka pretresla kot zamisljeno. V drugih besedah povedano, tripi na slatkorni bolezni. Dasiravno v nji veje precej modernega duha — iskanje poti iz močvirja morale — vendar pozabiti ne smemo, da se igra odigrava pred 25 leti v gorenjskih vasi. Ko bi to bilo v sedanosti, zapisal bi drugačno sodbo. Ker pa temu ni tako, jo prištejemo med navadne igroke, kateri se lokavo klanjajo filmom, nivoju, v katerem je taka igra mogoča.

Izčrpek igre? Mlad cigan se je zaljubil v hčerko premožnega zasebnika, kmeta. Ljubezen mu je vračana in posledica je nezakonski otrok. Zbegana mlada in neizkušena mati izroči svojega novorojenčka bregarju, ki poskrbi, da se skrivnost o najdenku ne izve. Cigan je odšel po svetu pred rojstvom otroka ne da bi vedel, da postane srečen oče. Ljubica se medtem poroči in otroku je dobita pod prtevzo v hišo. Nekoga dne se prikaže cigan v vasi in obiše svojo ljubico. Dogodi se, da mož izve za prejšnje razmerje in čigav je otrok, nakar se obesi ciganu na ljubo. Zadnje je gotovo želja pisateljice bolj kot povzeto iz realnega življenja, ali za tako stvarno se ne velja dolgo muditi.

Ako je to njenja prva igra, ni slab začetek. Če je, je najbolje pozabiti nanjo. Želeti je, da v bodočih delih prerastejo takih motivov in da opusti polje nezakonske ljubezni ter otrok iz nje narojenih. Bojte bo, da v bodočih igrah vzgoji druge otroke, kajti to polje je precej izčrpano — kar jih odklanjam. Pa naj bo, bil je dober tip drugače.

Pozabiti ne smem, da je bilo še veliko drugih dobro pogodbnih vlog, ali prostor ne dopušča, da bi vsakega posebej pojavljal. Zadostuje naj jimi priznanje, da so v celoti v skupaj dobro izvršili svojo nalogo, upoštevajoč dejstvo, da so imeli nekako samo tri vaje. Mary Ivanushovi, Fr. Klemenčič in Terbižanu pa gre priznanje za dobro igranje, neglede na število vaj.

Režijo je vodil Vatro Grill. Ne bi mogel storiti več kot je, zakaj čas beži, vaj je bilo malo in ljudstva v dvorani pičlo število. Kot človek, kateri čuti

globlje kot misli, si je pomagal iz zagate na račun čustev in v zagate za razčeserja je tako lahko priti, ako igralec nimajo več kot tri vaje. Včasih je dobro, da imamo tudi take ljudi med nami, zakaj čustva so prva, potem še dejanja. Isto velja pri udejstvovanju vsake ideje in bo ostalo.

Edina škoda je bila ta, da nismo ob takih desetletnicih dobili za duševno razvedrično kaj bolj primerenega — kaj boljšega, saj so vendar Cankarjevi zmožni nuditi kaj boljšega. Ker so oblubili nekaj takšnega — za drugo sezono, je bolje, da končam s to kritiko ter nadaljujem z željami v drugem članku, v katerem se bom ukvarjal z načrtom, kako priti do novega življenja na našem odu — igral bom Mojzesu in vodil Cankarjeve v obljudljeno deželo, aka se ne bo zgodilo kot slutim — da bom ostal.

To bo zaključna predstava v tej sezoni, kar pomeni, da bomo imeli prihodnjo še v jeseni. Ozirali smo se na to dejstvo ter si izbrali za zaključek sezone tako, ki bo navzočim ostalo v spominu do jeseni in še dolgo potem. Če bomo na tej predstavi imeli obilen poseb, bo to igralcem v dokaz, da se njihovo delo pravilno ceni in se bodo skozi poletje potrudili, da v jeseni občinstvo iznenadi z veliko, in čim bolj dovršeno predstavo. Na svidenje 4. maja — X. X.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

J. Slávikova kritika o predstavi dram društva "Ivan Cankar", ki je pričebena v tej številki, je iz prejšnjih dveh izstala radi stiske za prostor. Toliko v pojasmilo, čemu je zakasnela.

Opisi, članki, življenjepisi itd., ki bili poslati za objavo v prvomajski številki, so pričebeni deloma v tej številki, ostali pa bodo uvrščeni v prihodnjih.

DOPISI

V PODPORO LISTU.

Detroit, Mich.—Na "surprise party", ki je bila prirejena novoporečencem Jos Ocepku ter njegovim nevesti Angeli, rojenja Meršol, se je nabralo Proletarcu v podporo \$12.15. Ob tej priliki se jima zahvalil za dobro postrežbo. Kadar pa bo "krstja", upam, da bomo zbrani v enako dobrem razpoloženju, in da se jima bo srča smehljala iz vseh kotičkov. Poroka pa je bila civilna in s tem sta pokazala, da sta zvesta svojemu svobodomiselnemu prepiranju.

Paul Ocepek.

"KAMNOLOM" V WAUKEGANU V SOBOTO 4. MAJA.

Waukegan, Ill.—Znana socialna drama "Kamnolom" v štirih dejanjih, ki jo je napisal pisatelj in pesnik Tone Seliškar, bo vprizorjena v tukajšnjem Slovenskem narodnem domu v soboto 4. maja ob 7:30 večer. Kdor želi igro čimboljše razumeti, naj jo prečita, preden pride na predstavo, v "Ameriškem družinskem koledarju" za l. 1929. Kdor tega koledarja ni-

Napisal Charles Darnton.

Nekaj sodb odličnih filmskih igralcev o hollywoodskih prilikah. Poslušajte:

Emil Jannings: Kolikor sem mogel dognati, je igralcu, ki hoče v Hollywoodu postati zvezdnik, potreba garderoba zvezdnika, ročnost akrobata, hladnokrvnost gostilničarja, lepotu revijske girl in zakrnjenost agenta za aluminij ob slabem poslu.

Clara Bowova: Imej v mislih svoje največje razočaranje, pride v Hollywood in bodi pravljjen, da bo v polni meri zadovoljil občinstvo — žal pa, da je bila udeležba jako slaba. Plut in Belle sta pevca — to je vsakdo priznal, in Eppich je komik — to je dokazal smeh avdicence.

Bebe Danielsova: Zberi načrte vse križanke, ki jih tvoji prijatelji še niso rešili, kupi si nekaj kovčev, napolni si jih s samimi zagonetkami, vse to

vzemi s seboj v Hollywood, da si s tem krajša čas, ko boš čakal na pismene odklonilne odgovore raznih filmskih tvrdnj.

Esther Ralstonova: Kakor hitro prideš v Hollywood, se takoj odpravi v Los Angeles, pošči si tam službo in pozabi na filmske ateljeje.

Florence Vidorjeva: Človek, ki bi hotel kot zvezdnik v Hollywoodu danes kaj doseči, mora imeti potrebitnost čipkarja in pogum oceanskega letalca. Ce imati lastnosti in toliko gotovine, da boš vdružil šest mesecov, pridi in poskusijo svojo srečo! Po preteklu te dober bo pač temeljito ozdravljenje po 5 dolarjev na dan.

Richard Dix: Naloži svoj denar v hiše, akcije ali karkoli, kjer bo zanesljivo dobil svoje obresti. Zasluži si najprej toliko denarja, da se njihovo delo pravilno odplači, morata brez pogojno imeti s seboj najmodernejo garderobo, če hočeta biti dorasla vsem zahtevam družbe po dnevi in po noči.

O KONCERTU CLEVELAND-CANOV V CHICAGU.

Louis Belle, Fr. Plut in Tone Eppich, ki so imeli v nedeljo 28. aprila koncert v dvorani SNPJ, so v polni meri zadovoljili občinstvo — žal pa, da je bila udeležba jako slaba. Plut in Belle sta pevca — to je vsakdo priznal, in Eppich je komik — to je dokazal smeh avdicence.

Več o tem koncertu v prihodnji številki — X.

Clara Bowova: Imej v mislih svoje največje razočaranje, pride v Hollywood in bodi pravljjen, da bo v polni meri zadovoljil občinstvo — žal pa, da je bila udeležba jako slaba. Plut in Belle sta pevca — to je vsakdo priznal, in Eppich je komik — to je dokazal smeh avdicence.

Bebe Danielsova: Zberi načrte vse križanke, ki jih tvoji prijatelji še niso rešili, kupi si nekaj kovčev, napolni si jih s samimi zagonetkami, vse to

Sledite njihovemu vzgledu tudi vi, in če nameravate iti na poset v domovino, se obrnite na nas za potrebne podatke. Mi zastopamo vse parobrodne linije in vas lahko odpremimo kadarkoli sami želite. Izpolnimo vam prošnje za povratni "Permit", pomagamo pri dobavi potnega lista, vizumov in vseh drugih stvari, ki so v zvezi s potovanjem.

Naši zastopniki skrbe za vas in za vašo prtljago ves čas vašega potovanja.

Od časa do časa oglašamo v listih imena vseh potnikov, ki prihajajo ali odhajajo preko skozi potniški oddelek naše banke.

Kaspar American State Bank

1900 BLUE ISLAND AVE.

DENAR V JUGOSLAVIJO POŠILJAMO PO NAJNIŽJIH CENAH

Sreča

Bil je trenotek, ko mi je bila sreča tako blizu, da sem skoraj zašel v njene mehke šape.

Bilo je nekoč na sprehodu. Poletne soparne noči se je zbrala večja družba mladine pri lovecih na poljanah, onstran Volge. Sedeli smo okoli ognja, pokušali ribjo juho, ki so nam jo bili skuhali ribiči, pili žganje in pivo. Prepirali smo se, kako bi bilo mogoče spremeniti svet najhitrejše in najboljše. Potem smo se razpršili, trudni na telesu in duši. Vsak je po svoji volji poiskal zase mesto na pokošenem travniku.

Jaz sem se oddaljih od ognja z nekim dekletom, ki se mi je zdelo pametna in nezna. Imela je tople, črne oči, a v besedah je zvenela preprosta, razumljiva resnica. To dekle je imelo za vsakogar ljubezni pogled.

Sla svrača, drug polcg drugega. Pod najinimi nogami so se drobile pokošene bilke. S kristalnega neba, poveznjenega na zemljo, je lila reka mesečine, ki je omamljala.

Dekle je globoko dihalna in dejala: "Lepo! Kot afriška puščava, a kopice sena so piramide. In toplo . . ."

Potem je predlagala, naj sedeva ob kopici sena v senco, v gosto senco. Skržati so skržali, v daljavi pa je vpraševala pesem:

"Oh, zakaj si me prevarala . . ."

Ves vznemirjen sem pripovedoval dekletu o življenu, ki sem ga bil spoznal, in o tem, kar mi je bilo nepojmljivo. Iznenada, z lahkim krikom, pade moja poslušalka na hrbot.

Misljam, da je bila to prva nezavest, ki sem jo videl. Za tretnotek sem bil ves zmeden. Hotel sem poklicati, klicati na pomoč, pa sem se brž domisli, kaj store v takih slučajih lepo vzgojeni junaki iz romanov, ki sem jih poznal. Pretrgal sem pas na njeni sukni, na njeni bluzi in pretrgal vezi na prsniku.

Ko sem bil ugledal njene grudi—dve mali skodelici, polni jedre mesečine in poveznjeni na njeno srce—me je obšla kot pekoči val vrele tekočine silna volja, da bi jih poljubil. A premagal sem željo in pohitel čez drn in strn k reki po vodo. Zajek knjiga pravi, da junaki v takih slučajih vedno hitijo po vodo, in zato postavi obzirni pisatelj vedno potok ob mesto katastrofe.

Ako sem se, skakajoč preko travnika kakor divji konj, vrnili s klobukom, polnim vode, je stala bolnica v polni zavesti naslonjena na kopico; zmešnjavo, ki sem jo ji bil napravil na obliki, je kmalu spravila v red.

"Ni potrebno," je dejala s trudnim tihim glasom. Z roko je odbila moj mokri klobuk v stran.

Potem je šla proč od mene, k ognju, kjer sta dva študenta z nekim uradnikom še vedno igrala tisto dolgočasno pesem:

"Oh, zakaj si me prevarala . . .?"

"Sem vas užalil?" sem jo vpraševal, ves zmeden radi njene molčanja.

Ona mi je tiko odgovorila:

"Ne. Vi—niste posebno domiseln . . . Vsekakor . . . zahvaljujem se vam, seveda . . ."

Videti je bilo, da je bila zahvala neiskrena.

Nisem je pogosto srečaval, a po tem dogodku so postala naša srečanja še redkejša. Kmalu je izginila popolnoma iz mesta, in našel sem jo spet šele po štirih letih na neki ladji.

Vračala se je iz neke vasi ob Volgi, kjer je prebila poletje, v mesto k svojemu možu; bila je v blagoslovjenem stanju, lepo in lahko oblečena, na vratu je imela dolgo verižico iz zlata in brošo, veliko kot medalja. Postala je lepša in bolj polna. Bila je podobna mehu, polnemu kavkaškega vina, kakoršnega pradajo na vročih tržiščih Tiflisa veseli Georgijanci.

"Zdaj," je dejala, ko sva se v prijateljskem razgovoru spomnila preteklosti, "zdaj sem omožena in tako . . ."

Bilo je na večer, na reki je odsevalo blesteče nebe. Penasta sled se je gubila v modro daljavo severa kot široka priostrena rdeča proga.

"Imam že dva otroka, tretjega pričakujem," je dejala s ponosnim glasom mestra, ki ceni svoje delo.

Na njem kriku so bile oranže v modri papirnatih vrečicah.

"In—ali naj vam povem to?" je vprašala in se nežno smehljala s svojimi motnimi očmi. "Ce bi bili takrat, ob oni kopici sena, saj se spominjate, malo bolj pogumni . . . ce bi me bili takrat poljubili, bi bila danes vaša žena . . . Jaz sem Vam . . . seveda . . . u-ugajala? Smešni čudaški človek, pohiteli ste po vodo . . . o, vi . . ."

Povedal sem jih, da sem se obnašal kot pišejo v knjigah in da je po knjigi, ki je bila zame takrat sveta, treba nezavestnega dekleta najprej počastiti z vodo, poljubiti pa jo smeš šele potem, ko je bila odprla oči in zaklicala:

"Ah, kje sem?"

Malo se je smerjala, potem pa je rekla zamišljeno:

"Saj prav v tem je nesreča, da hočemo vedno živeti po knjigah . . . Življenje je širše, pametnejše od knjig, moj gospod . . . Življenje ni niti malo podobno knjigam . . . da, da . . ."

Vzela je oranžo iz papirnate vrečice, jo pazno ogledovala in postavila na stran ter nagubančila čelo:

"Ta capin mi je vendar pomešal med oranže eno gnilo . . ."

Z nespretno kretajojo je vrgla čez rob ladje—gledal sem, kako se je rumena žoga vrtela v zraku in potem izginila v rdeči kasti peni. "No—in zdaj, ali živite še vedno po knjigah?"

Molčal sem, gledal peščeno obal, ki jo je zahajajoče solnce barvalo ognjeno rdeče, in gledal dalje praznino zlato rumenih travnikov.

Prevrnjeni čolni so ležali na pesku kot velike mrtve ribe. Na zlatem pesku so se odpočivali sence vrb-žalujk. Daleč tam na travnikih so stale po gričih kopice sena; spomnil sem se njene prisopobe:

"Kot afriška puščava, a kopice sena so piramide."

Oupila je drugo oranžo in ponovila z zmedenim in istočasno očitajočim glasom:

"Da, da, bila bi zdaj vaša žena . . ."

"Hvala," sem dejal, "hvala vam."

A moja zahvala je bila iskrena.

(Prevel M. K.)

REZIDENCA PREMOGARJA V BICKNELLU, INDIANA

Vsled dolgotrajne brezposelnosti premogarjev so bili mnogi primorani vsled pomankanja sredstev iti v še slabša stanovanja, kakor so jih imeli poprej. Slika pokazuje "dom" premogarja, kakršnih je mnogo po kempah, v Bicknellu, Indiana.

Kataster naših naselbin v preko-oceanskih in kontinentalnih deželah**Urad izseljeniškega komisarijata, Zagreb**

V deželah z močnim izseljevanjem so se že zdavnaj osnovali katastri njihovih zunanjih naselbin. V Stuttgartu na primer se je osnoval po privatni iniciativi kmalu po koncu vojne zavod pod imenom "Nemški inozemski institut", v katerem se med mnogim drugim za nemško izseljenstvo koristnim ustavom nahaja tudi katalog vseh njihovih prekmorskih in kontinentalnih naselbin.

V Italiji in v še nekaterih evropskih državah obstajajo slični zavodi, ki so se osnovali in ki se uzdržavajo deloma po privatni iniciativi in deloma po inicijativi oblasti dotičnih držav.

Na dlanu je korist in potreba takih statističnih del. Tale so neobhodno potrebna baza vseke pametne administracije in prosvetne propagande, kakor tudi važno oporišče emigracijske politike. Služijo tudi za eminentno praktične svrhe mnogih mogočnosti in so v prvih sredstvih neposredne zvezze domovine s svojimi izseljenicami, s katerim sredstvom se morajo posluževati ne samo oficijalne ustanove temveč tudi zunanjih krogov, najsibro za privatne, ali pa za gospodarske svrhe. To velja v dvojni meri za tiste odaljene kraje naših emigracijskih sfer, ki so tako rekoč proč od roke izseljenskih izaslanstev. Vrednost take statistike poraste v oni meri, v kateri bodo zvezde med svetom v domovini in zunaj nje obstajale tesnejše.

Nesporočeno je ustanovljeno, da se v Zedinjenih Državah Amerike nahaja okoli 850 večjih deloma manjših naših naselbin, v Kanadi okoli 150, v Južni Ameriki okoli 110, v Južni Afriki dve (okoli Johannesburga), v Avstraliji 7, v Novi Zelandiji 3, na Francoskem 30, v Belgiji 6, v Holandiji 5, na Nemškem 50, in v Luxemburu 3.

Torej je dosedaj ustanovljeno, da skoraj 1200 naših naselbin širom sveta.

Imigracijske oblasti Zedinjenih Držav Amerike, Kanade, Avstralije in Nove Zelandije in morda tudi unejužno ameriški republik, kakor tudi napredne države evropskega izseljevanja, trosijo na leto znatne vsote za statistiko njihovega vsejevanja, odnosno izseljevanja. To ni proč vrzen denar, a ne bo zastonj niti trud, ki smo ga vložili v to svrhu, da tudi sebi izdelamo kataster naših naselbin. Pri tem skoro da sploh ni stroškov.

Izseljeniški Komisariat v Zagrebu zbirajo že leta in leta material za osnivanje in izgradbo takega katastra in spravil je to vejo svoje emigracijske statistike v gotov sistem na ta način, da je za vsako podeno našo naselbino priredil poseben zvezek s 6 listov (tabel), v katerih se sistematski zaznamujejo vsi važni podatki o določni naselbini.

Tabela I. vsebuje "Opće Podatke". V prvem redu približno število naših izseljencev (držav in samcev) v dotični naselbini, potem kratki opis kraja naselbine in njegove okolice z navedbo njegovih klimatskih razmer. Tu se posebno naglašajo tista tuja in naša industrijska podjetja, v katerih so zaposleni naši ljudje. Dalje se vnaša v to tabelo kratki istorij naše naselbine in njeno gospodarsko stanje, kakor tudi to, ki katerih krajev naše domovine so se v glavnem izselili njeni člani in s čim se pretežno bavijo itd.

V tabeli II. "Podporne Organizacije" zaznamujejo se vsa naša podpora društva v dotičnem kraju, dalje naslovni njihovi upravljači, število članov, število naraščaja, premoženjske razmere poednih organizacij itd.

Tabela III. "Kulture Instutucije" vsebuje cerkve, župnije, parohije, biblioteke, čitalnice, šole, sirotišča, narodne domove, dvorane in prosvetne zavodove naših naselbin.

Vsi zavodi in društva v naselbinah, ki so vseh naših prekoceanskih in kontinentalnih naselbin, so vse zahtevi in služiti všakomur, ki potrebuje informacije o sestavu in stanju naših prekoceanskih in kontinentalnih naselbin.

Activities of the Socialist Party

National Office, S. P.

INDIANA.

Comrade Joseph W. Sharts, member of the National Executive Committee from Ohio, will be the speaker at the Indiana Socialist convention, which is to be held in Indianapolis on the afternoon of May 5th, at the Deacon Hotel, North Pennsylvania street. The Indiana Socialists should get their flivers out and gas it to the convention.

CLEVELAND, OHIO.

The Socialist Party has decided to put five men in the field for Council this fall. The action was taken at an enthusiastic membership meeting. The men who are to carry the Socialist banner are: John G. Willert, for years secretary of the Metal Polishers' Union and former member of the Council, First district; Joseph Martinek, editor of the Bohemian weekly labor paper, and David Solomon, Second District; Henry Kullmann, for eight years chairman of Carpenters' 82 nad now secretary of the Workmen's Sick and Death Benefit Fund, Third District, and Sidney Yellen, well known in labor circles as secretary of the Workmen's Center School system, Fourth District. The platform will be issued later.

V tabeli IV. "Stampa" zaznamujejo se naslovi naših časopisov, ki izhajajo v dotičnem mestu, njihova vrsta in cirkulacija, kakor tudi imena in naslovi lastnikov, urednikov in glavnih sodelovalcev.

V tabeli V. "Gospodarska Podjetja" opisujejo se nazivi in naslovi vseh naših poslovnih firm v dotičnem kraju po njihovih kategorijah. Tu se zaznamujejo tudi rudniki, fabrike, delavnice, pomagalnice, ribarska podjetja, hoteli, restavracije in večje farme, lastniki katerih so naši ljudje, njihova imena in naslovi, obseg poslovanja itd.

Tabela VI. "Adresnik" vsebuje imena in naslove naših odličnejših izseljencev v dotični naselbini z navedbo njihovega poklica, družinskega stanu in starosti.

It is not necessary for this news letter to go into details about the big home-coming affair held in honor of Comrade Hoan and his group when they arrived back home from an extended trip in Europe, except to say that it was a howling success in every way. Big crowds—good reports from Hoan and others—and some six hundred present to get rid of it.

BOHEMIANS ORGANIZE.

The Bohemian comrades have recently organized a new branch in Milwaukee. At a meeting held on April 29th, Comrade Emil Seidel was the main speaker. The Bohemian comrades of Milwaukee and vicinity are urged to get into the branch. The man to see is J. Vauck, 1462—5th St., Milwaukee.

ILLINOIS.

The State Committee of the Socialist Party of Illinois met recently in Chicago and planned to hold a state membership convention sometime the latter part of May. The convention will map out work of organization. W. R. Snow was re-elected as State Secretary for two years.

NATIONAL EXECUTIVE COMMITTEE BANQUET.

The reservations for a place at the banquet table when the National Executive Committee is here, have already made the affair an assured success. The banquet will be held in the Douglas Park Labor Lyceum on Sunday, May 5th, 6:30 P. M. Reservations at \$1.50 per plate can still be made at National Headquarters, at the State and County Office, with The Forward and with the comrades of the foreign federations. Nothing will be left undone to make this an affair that will live in the memory of those in attendance. The well known of the Socialist movement of this country will be present and speak—Hillquit, Berger, Hoan, Maurer, Oneal, McLevy, Lewis, Wilson and Sharts. You must not miss this, comrades, if you live close enough to be on hand. Get in your reservations and be sure of a place. The hall is at Kedzie and Ogden Aves., Chicago.

Ali največji korist morejo dati dopisi iz naselbin objavljene v naših listih. Nekateri naši ameriški izdajatelji imajo v svojih listih stalne kolone za dopise pod nazivnimi naslovi. Mnogi dopisi se morejo brez laskanja označiti kot vzdorni svoje vrste in odgovarajo v obliki skroča na vse vprašanja zgoraj opisanih tabel.

Torej je v pripravi okoli 1200 "zvezkov kraja naselbin" razvrščenih po deželah in državah našega izseljevanja.

Tabele teh zvezkov so za sedaj samo deloma izpolnjene, pa tako se bo iz naših naselbin marljivo pošiljal potrebnih materialov in tako se bodo se marljivo objavljali dopisi inspirirani po tem članku, bo prav kmalu dovršen tudi naš kataster naselbin in bô lahko temeljno s slišnim tujiščem deli ter bo v stanju tudi zadovoljiti vse zahteve in služiti všakomur, ki potrebuje informacije o sestavu in stanju naših prekoceanskih in kontinentalnih naselbin.

Izseljeniški Komisariat v Zagrebu (Kamenita ul. 15) bo drage volje vračal po porabi priposlan mu material in sprejemata v zahvalnostjo vsako in še tako neznačno pošiljko.

Denar, ki se namerava poslati v staro domovino, naj se nakaže za račun Zadržane banke na The Amalgamated Bank of New York, 11-15 Union Square, New York, N. Y., istočasno naj se Zadržano banko o tem obvesti in naroči izplačilo.

Za kulatnost poslovanja je že mnogih priznalihs pismen na razpolago. Obračajte se v vseh potrebah za staro kraj na Zadržano banko v Ljubljani, Miklošičeva cesta 13, Jugoslavia, Europa."

committed a real crime like selling a bottle of home brew or making uncomplimentary remarks to a strike-breaker or teaching evolution in Tennessee. All he did was to tell

Pravda

"We Told You So!"

Yes, we did tell you voters, that you could not depend on Republican and Democratic politicians, no matter how loud they may be with their promises. "We will clean crooks out of this and that city," is their customary raving during election campaigns. Every Republican and Democratic candidate for mayor of Chicago, New York or even Boston, and other large and small cities came before the people with a promise, that after their victory the days for crooks will pass. And then—whenever there is a new chief of police—... "in a few weeks I will clean the city of every crook..." etc.

In the last election in Cook County, Illinois, the forces of "law and order" were victorious amongst others with their candidate for States Attorney who, by party affiliation, is a Republican. Yes, sure as h—ll, the days for crooks and crooked politics were over altogether!

We couldn't help not to believe, and we expressed our doubt to the citizens of this community. But they voted for the "law and order" candidates as usual.

Now comes The Chicago Tribune, staunch supporter of the crook chasing politicians, and admits that the new office holders did not live up to their promises. Crooks and the like still feel at home in the city made famous by the stockyards and Capones. The editorial of The Tribune reads in part as follows:

"... Official tolerance of... systematized lawlessness was largely responsible for the defeat of State's Attorney Crowe and platform to exterminate it carried Mr. Swanson into the office. The citizens, we think, are disappointed that crimes... are just as outrageous and just as numerous today as they were a year ago..."

We were telling the people the same truth before, but of course we are only a handful of Socialists, who on account of our small number do not amount to much, altho that is, in the opinion of this paper, harmful to Chicago.

The reason, why these crooks couldn't be driven away in the present state of affairs was emphasized as hard as possible, but the voters refused to listen. Why should they? The Socialists do nothing but holler, anyway!

Here comes again The Tribune, which says in one of its previous editorials... "we find politics and crime in partnership." Of course, it has in mind the politics of Republicans and Democrats, only it wasn't quite so explicit. But we told you the same revelation in a language plain enough before the election. We have been repeating this truth for years. Maybe the people of Chicago will believe The Tribune, and turn at the next election to the Socialist party, which could do such a thing as separate crooks from politics, if put into office.

The Same Old Story

Down in Gastonia, North Carolina, the employees of the Loray textile mills went on strike, for decent pay and human treatment.

Immediately, anti-labor bullies began to stir up violence. The national guards were called out "to protect property and enforce law and order."

Suddenly the town was invaded by what reporters call a mob of "between 50 and 500," who smashed the headquarters and the grocery store of the strikers.

The national guards let this happen. Evidently they were not there to protect the property and the law for the strikers.

The national guards have been used to break strikes and terrorize strikers all through the history of this country. They seem to do the same thing in North Carolina, just to show what the old party governments mean by political equality and law and order.

The strikers probably voted for the old party politicians who do this to them after promising to give a square deal to all citizens regardless of wealth.

(Milwaukee Leader)

Former Congress in its closing days passed an admirable law setting up a program for providing shelter for birds in every state. It is not only good as a pleasing bit of sentiment but as a wise move to secure the co-operation of man's songster friends in his long and serious war with his greatest enemy—the insect world. But isn't it odd that a Congress that could plan so wisely for the birds could do nothing at all for the unemployed? If only they could grow wings and sing!

Years ago we Socialists enjoyed a wheeze when somebody asked us who would do the dirty work under Socialism. We always flashed back, "the capitalist politicians." We merely add that sewer politics and oil politics in recent years show that the politicians are training for the job we expect of them.

One membership card in the Socialist Party is worth more to the farmer and worker than a million votes cast for the boodle parties of capitalism.

EVENTS AND COMMENTS

By Norman Thomas

WE CONGRATULATE UPTON SINCLAIR.

Word has just come that Richard Burton, Chairman of the jury for the Pulitzer Prize award for the best American novel of the year, has stated that Upton Sinclair's "Boston" which otherwise would have won the prize was ruled out because of its Socialist tendencies. Thereby the jury writes itself down as hopelessly prejudiced and incompetent and unfaithful to its trust. What shall we say of a country where even its literary men so naively confess an utterly stupid prejudice. "Boston," be it observed, is not condemned as a bad novel or untrue to life or to the facts but only as Socialist in tendency. Here we have a new echo of the extraordinary caste and class feeling of the Sacco and Vanzetti case, new proof of the justice of certain Socialist criticism, new reason to congratulate the country on possessing Upton Sinclair.

SOUTHERN WORKERS PROVE THEIR MANHOOD.

It is magnificent that the supposedly cheap and docile workers of the Southern textile mills are standing up like men for their rights in a series of strikes in the South. They strike against ten and twelve hour shifts, wages less than thirteen dollars a week, and a cruel system of multiplying the looms for which they must care. Their Communist leadership—where it is Communist—does not seem to be very wise or likely to win the most constructive results, but trade unionists, progressives and Socialists will not find that their allegedly superior wisdom is worth much if it is the Communists who have the energy and enthusiasm to tackle the organizing job in the South. The United Textile Workers, in this case loyally backed by the A. F. of L., has been doing good work in Elizabethtown, Tenn. The kidnapping of Hoffman and McGrady only added to the fighting spirit of these leaders and the union. And that is the spirit that is needed. Indeed a few more Hoffmans could do some remarkable work in the South just now. It is therefore a satisfaction to see signs that the U. T. W. is going into action. It is a union that has shown some independence of the paralyzing hand of Matthew Woll. A. J. Muste is a vice-president of it and Hoffman is a Brookwood graduate. Which is a better indication of the value of that excommunicated school than many words.

To how low an estate the Democratic Party has fallen nationally I hardly realized until I went to the Institute of Statesmanship at Rollins College and heard what editors, professors and Senator Thomas Walsh did and did not say about the prospects and platform of the poor old party. In my prepared speech I had devoted a few paragraphs to showing why the Democratic Party could not be an effective liberal party. So many worse things had been said by non Socialists that I cut out those paragraphs as unnecessary. That isn't saying, of course, that the Democratic Party will disappear. The Republican Party and big business which is behind both parties need it. The Democratic Party may be dead but it won't be buried until a strong party of our own forces a coalition of the two conservative parties.

such case, to watch old Lloyd George attempt to help scrap armaments with the deciding vote at his control. If his past is an indication of his future, he is the last man on earth to do so. He was a pacifist before the war broke out but he turned the scales to the side of the Jingo party when the issue of peace or war was in the balance. He engineered the patriotic "khaki" election of 1919 because at the time that course held out the greater promise of getting the vote and riding on top of it into power. Lloyd George is the demagogue in politics who will play any card that promises success, regardless of method or stake. But labor stands for peace. War holds out no promise or hope to labor. If the alternative of peace or war were the issue, and the people voted intelligently, the decision could go no other way but to labor.

(Advance.)

SHOULD LABOR WIN

Should labor carry a majority of votes in the coming election in Great Britain, its first task would be military disarmament to the minimum required for police purposes. The New York World publishes the Outline of International Policy which the Labor Party will seek to carry into effect and when it gains enough power in parliament to direct the political destiny of the State. The Outline published by the New York World contains ten points, all related to international problems. According to the account in this newspaper, League of Nations circles interested in disarmament have been informed that both British Liberals and Laborites "mean business" regarding disarmament if elected. Former Prime Minister Lloyd George, leader of the Liberal Party, sponsors a fifty-percent cut in armament budgets and considerably curtailment of existing expenditures. Bettings on the London Stock Exchange give the Labor Party even chances with the Conservatives for winning the greatest number of seats in the next English Parliament of any of the three parties contesting the General Election. The Liberal Party stands no chance of getting anywhere near a majority, but it is not impossible that it may hold the balance of power. It will be very interesting, in

"The Well of Loneliness," by Miss Radcliffe Hall, the English writer, although dealing with a delicate social problem, "was not published and sold in New York in violation of the law against objectionable literature, according to the Court of Special Sessions. Donald Friede, publisher, was thereupon discharged and the charge against his corporation made by John S. Sumner, secretary of the Society for the Suppression of Vice was quashed. Morris L. Ernst represented the publishers.

Friede did not fare so well the day previous however. He was convicted by a jury in Boston of violating the Massachusetts statute against objectionable literature for his distribution there of Theodor Dreiser's book, "An American Tragedy." Sentence was deferred until June 1. He was defended by Arthur Garfield Hays of New York.

TURN MACHINERY TO SOCIAL GOOD

An incidental advantage which labor-saving machinery gives to the exploiters of workers is that it enables the machine owners to pick and choose the best and most efficient labor power available; the young, the active, the willing workers, are given opportunities to earn wages and the old, slow and especially the rebel workers are barred from the humble but necessary job. The law of supply and demand, like most other laws, is all against the propertied man and is in favor of the capitalist when the purchase of human labor power is to be made. With the right to work as the most fundamental need of the average man, it is difficult to understand why even those fortunate workers who are granted work as a privilege should insist upon considering themselves free men.

But don't issue tirades against the owners of machinery for taking advantage of a situation. Remember that we are living under a competitive system and that private profit, not the welfare of workers, is the driving motive of every business enterprise. With every business concern striving for all the business in sight, the capitalist firm or individual who would fail to take full advantage of the opportunity to get cheap production would quickly be forced from the business arena. The unemployment of millions of workers is not occasioned by the meanness of any capitalist or any group of capitalists; it is a natural consequence of a system of "sturdy individualism" under which the wealth-producing forces are permitted to be in the possession of a small group of people.

In a word, it's capitalism. The lesson taught by the Socialists is simply being made plainer today by the capitalists themselves than it ever could have been by Socialist theory.

I like labor-saving machinery. I never like it so much or long for it so keenly as when I am doing some back-breaking task. But I do not want a machine which will drive me out to starve. Even a hard and grueling job which will enable me to support myself and my family is better than no job at all if idleness brings me social ostracism and poverty. And so, as just an average man, I recognize the menace of the machine and cast about for some way to make it my servant instead of my competitor.

To how low an estate the Democratic Party has fallen nationally I hardly realized until I went to the Institute of Statesmanship at Rollins College and heard what editors, professors and Senator Thomas Walsh did and did not say about the prospects and platform of the poor old party. In my prepared speech I had devoted a few paragraphs to showing why the Democratic Party could not be an effective liberal party. So many worse things had been said by non Socialists that I cut out those paragraphs as unnecessary. That isn't saying, of course, that the Democratic Party will disappear. The Republican Party and big business which is behind both parties need it. The Democratic Party may be dead but it won't be buried until a strong party of our own forces a coalition of the two conservative parties.

The automobile industry makes Detroit, Michigan, a flourishing prosperous municipality. All indications point to a continuation of this prosperity of the city. We have been told that Slovens and other Jugoslav families from various sections of the country are constantly pouring into Detroit. There is plenty of work, they tell us, but they also add that conditions are the same as elsewhere in the country. Yet many fine improvements are being added to the city. Fine big buildings, wide well paved streets and bridges spanning the Detroit River look very good to the outsider. Last Saturday evening Socialist Club No. 114, J. S. F., sponsored a dance, where "yours truly" had a chance to speak. Members of the committee expressed their gratitude for such a pleasing attendance. Dancing followed until midnight and an atmosphere of old time contentment prevailed. An unusual large number of young folks were present.

Andy Grum, the most active youngster in Detroit, who holds official positions in three or four Slovens organizations and who is also a member of the Club, presided for the evening and made a good job of it. Sunday morning the Heavens let a deluge of rain upon us as we scampered across the river to Canada. A little party has been arranged where we drink toasts to one another and once more we thought we were free people. The usual visits were made but felt sorry that time didn't permit us to see more of our friends. Besides Andy Grum and his brother Frank, Joseph Mihelich, Babich and Polak just wouldn't let your correspondents out of sight, so kind appreciations are hereby sent them. Also to their families for their excellent hospitality.

Disarming, actually, and only talking about it, are two different things. The disarmament conference at Geneva deliberated one entire week without forming any definite conclusions. The representatives of Soviet Russia offered the only true solution. But the powers don't want to disarm, it seems, so they cast it aside. In our estimation cutting all armaments in half for every nation as proposed by Russia is the most practical under the circumstances and a just way of settling the ques-

I have not yet lost hope in the intelligence of the workers to the extent that I have stopped believing that they will join forces with the Socialists when once they understand that the subjugation of the machinery of production and distribution is the final end and aim of Socialism. Even the most stupid of my class is intelligent enough to wish to avoid the horrors of unemployment and to enjoy the great benefits of leisure, culture and international peace which machinery in the service of mankind will make possible. And I am more hopeful than ever before that workers are now about to understand why it is that Socialists demand that the great industries and the bountiful natural resources of the nation shall be made the social property of everybody instead of the private property of a few people. The development of machinery and the consequent unemployment of millions is about to accomplish by practical demonstration what Socialist agitators and educators have been trying to do by word of mouth and by the printed warning.—Reading Labor Advocate.

If the chief means of income are derived from ownership of large estates, which was the case in feudal times, land owners were certain to rule, to make the laws and interpret the laws. If it is ownership of slaves and land, then slave owners will rule either direct or through their politicians. If it is great industry requiring large capital, then the owners of this industry will rule. If big finance becomes powerful, then it is finance and capital that will jointly rule.

The reason for this is that great wealth means power. Lack of it means weakness. To maintain the supremacy of these powerful forms of property where suffrage is widespread is an art. It requires adroit appeals to those who have no power to accept the situation as it is. The masses must be convinced that there is really no class domination and must be induced to give their ballots to the parties that represent big property interests.

But all the time evidence accumulates that public power is used for the possessing classes. The farmers want relief from intolerable conditions and are promised it from one election to another but they do not get it. City workers are promised relief from injunctions from one election to another and do not get it. There is always a clever explanation why relief never comes and the attention of voters is also diverted to other things in order to confuse and to confound their judgment. Fearful predictions are made if they do not stay within their parties. Voters become muddled and scared. They decide that they will "try once more." The only result is that the voters' cry once more and give the politicians a chance to lie once more.

In occasional moments of rational anger the voters laugh at their own folly. Press dispatches from the west declared that the day after Hoover's message on the matter of farm relief many farm leaders indulged in a "hearty laugh." That is, they realized that the lovely speech delivered by Hoover to the farmers last year at his old home in Iowa was worthless. There he promised a good steak; in his message he tossed them a dry bone. Naturally, if a person has a sense of humor he will laugh even when he is one of the victims of a rather costly joke, and the election of Hoover was a costly joke on the farmers as well as the city workers.

This does not mean that the election of Smith would have changed the situation. Smith and his party were taken under the wing of the General Motors corporation. They were ready to fall heir to the dissatisfaction of the masses and ready to play the game that is always played by the parties of big property interests. The skinning of the farmers began under Wilson. It was continued under Harding and Coolidge. It will continue under Hoover, and Smith would have followed the lead of the big capitalists and bankers who also financed him.

How different it would be if we had a wholesale desertion of these parties, and the working masses in a party of their own, sending workers into the city, state and national law-making bodies to work and fight for the deliverance from the rule of big property interests and their parties. Will it come? It will in good time. We are going to school and learning lessons as we never learned them before.

A CONTRAST

New York City has 18,000 police and 42,000 teachers. Other cities probably cannot boast of a very different proportion. In the Liano Co-operative Colony, in Louisiana, they have a number of teachers, but they do not have any policemen, any constable, any jail, or any crime. The co-operative spirit does that.

At the present rate of the concentration of finance and capital there will soon be so few masters in the United States that we will have less difficulty in finding our owners.

A. W. O. L.

Here lies the body of Samuel Crane Who ran a race with a speeding train. He reached the track, got near across. But Sam and his car were a total loss. The sexton softly tolled his knell, Speeding Sam on his to—well, If he'd only stopped to look and listen He'd be livin' now instead of missin'.

Dallas Hurry Back News.

"THE MILLS OF THE GODS"

More English Articles
on Page 7

Dough in The Chicago Daily News

WAITING AND WONDERING.